

2539

Myteomspunnet legende
Bjørnejegeren Ole Elias Thomassen

Villmarksliv

● JAKT ● SPORTSFISKE ● FRILUFTSLIV

WWW.VILLMARKSLIV.NO

9-2025 Kr 129,-

12
bukser
som tåler
en trøkk

NORGES
GRUNDIGSTE
TEST

LOMDAL-VISTEN
NASJONALPARK

Bomtur ga drømmedag

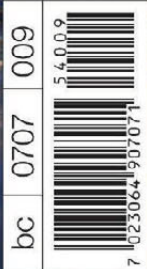
Jakten på
grov høstørret

SJØØRRET
I SEPTEMBER

Sesongens
siste kast

CAMPEN:
Små detaljer
gir store gleder

FRILUFT

- Kalksjøer: Naturens vakre avvik
- Forsker: Elgens hemmeligheter
- Lars Nilssen: Fluefiskerens beste opplevelser

MAGASINET

JAKT, FISKE OG FRILUFTSLIV

Dovrefjell
NORSK DESIGN

**STORT UTVALG AV
JAKTBEKLEDNING!**

SITTEPLATE FRA:

299,-

**BEST-
SELGERE!**

DOVREFJELL KLÆR OG UTSTYR - MYE FOR PENGENE

599,-

WOOL MESH POLO

499,-

CLASSIC ULLGENSER

399,-

FLANELLSKJORTE

699,-

FOREST CLASSIC STOLSEKK

**BEST-
SELGER!**

BACKPACKER GAPAHUK

STORT UTVALG AV TURUTSTYR - SE MAGASINET.NO

REAL®
TURMAT

TURMAT & SNACKS

reolink CAMOVUE

VILTKAMERA

FOCUS

KIKKERTER

HELLE

BRUSLETT

EKA®
ECKLETTUNA, GWEDEN

KNIVER

SÖLVKROKEN™
STORT NORSKE TRADISJON

Abu Garcia
FOR LIFE.™

FISKEUTSTYR

CRISPI®

VIKING

VANNTETTE STØVLER

SOVEPOSER

HAVEN TENT - ALT-I-ETT HENGEKØYE

HAVEN

**BEST-
SELGER!**

Fra: 4499,-

MAGASINET.NO

Telefon 32 84 99 10 - post@magasinet.no

DRAMMEN: Dräpen 18, 3036 Drammen

HAMAR (Furnes): Arnekværnvegen 10, 2320 Furnes

TRONDHEIM: Ivar Lykkes vei 6B, 7075 Tiller

FØRDE: Friluftsbua, Naustdalsvegen 5, 6800 Førde

Villmarksliv

Ansvarelig redaktør: Axel Walø
Redaktør: Alexander Øystå
alexander.oysta@egmont.com
Produksjonskoordinator:
Ingunn Elise Kristiansen

Kundeservice:

På minside.egmont.no
kan du enkelt
se på og administrere
ditt abonnement.

Bli abonnent på:
bladkiosken.no

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 56 70

E-post: abo-villmarksliv@egmont.com

Fint om du har ditt kundennummer klart
ved henvendelse til oss.

Villmarksliv
abonnementsservice
Pb. 4980, Nydalen
0441 Oslo

Egmont Publishing
Villmarksliv
P.b. 4980, Nydalen
0441 OSLO

Abonnementspriser:

1 år ordinært
abonnement: kr 799
Gullabonnement:
kr 12 utgaver: kr 899
24 utgaver: kr 1499
(pristillegg utenfor Norden)
Abonnementet løper
til det blir oppsagt.

Besøksadresse:

Nydalsveien 12A
Nydalen, Oslo

Annonse

Salgssjef: Christian Dannevig tlf.: 90 40 92 89
christian@ad-venture.no

Markedsansvarlig: Anne-Marie Røren
anne.marie.roren@egmont.com

Stoff i bladet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning. Villmarksliv tar intet ansvar for originalbilderartikler som ikke er bestilt. Utgivelse av stoff i Villmarksliv skjer bare i henhold til våre generelle vilkår for rettigheter til stoff. Dette gjelder både for stoff som honoreres og for stoff som ikke honoreres. Vi forbeholder oss blant annet retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett. Innsendere av stoff kan, etter spesiell avtale med oss, i hvert enkelt tilfelle, reservere seg mot at deres stoff distribueres til våre kunder fra det elektroniske arkivet. Egmont Publishing er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonserner med 6300 ansatte og aktivitet i 30 land. Vi er en stiftelse og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto We bring stories to life – har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

story
house
EGMONT

Trykk:
Egmont
Printing Service
ISSN: 0332-7442

LEDER REDAKSJONEN

Forsidefoto: Lars Eriksen

LES SAKEN
PÅ SIDE

18

Ingen skam å snu

De fleste av oss lærte fjellvettreglene tidlig, påske etter påske, på turisthytter og i artikler som denne. Budskapet er enkelt: Vær forberedt på det du ikke kan styre, som vær, terreng, uforutsette farer.

Men mye kan vi faktisk påvirke. Små detaljer kan løfte en god tur, og noen ganger utgjøre forskjellen på suksess og fiasko.

Dag Kjelsaas skriver om hvor viktig slike detaljer kan være: en gul pakkpose til førstehjelpen, et system i teltet, ved sanket før mørket faller, og ikke minst: å gjøre sitt fornuddne et stykke unna leirplassen. Det er lett å le, helt til du står i mørket uten lykt, eller trækker i noens etterlatenskaper. En god tur starter før avmarsj, og varer lenger når ting er gjort skikkelig.

Men ikke alt kan planlegges bort. Lars Eriksen minner oss om det i sin artikkel fra Lomsdal-Visten. Alt er klart: sekken er pakket, ruta lagt, været bra. Likevel må han snu. Tåka siger inn, fjellet blir glatt, og nedstigningen viser seg farlig. Da hjelper verken kart eller pakkliste, da handler det om dømmekraft og respekt for naturen.

Noen ganger starter imidlertid eventyret først når vi snur. Det som begynte som en bomtur, endte med tropevarme, storørret og tre magiske dager ved et bortgjemt vann. En alternativ plan ble en uventet fulltreffer.

Friluftslivet er fullt av slike paradokser. Vi forbereder oss, og så er det tilfeldighetene som skaper minnene. Men detaljene er fortsatt viktige. De gir oss handlingsrom når planene ryker.

Ofte selv da, når alt er gjort riktig, hender det vi må snu.

Det er det ingen skam i.

DETTE ER OSS!

Vi i Villmarksliv er lidenskapelig opptatt av friluftsliv, norsk natur, fiske og jakt. Vi tror på en bærekraftig bruk av naturen rundt oss, og vi ønsker at våre etterkommere også skal kunne glede seg over den norske friluftstradisjonen.

I hver utgave gjør vi vårt beste for å speile de rike mulighetene for aktivt friluftsliv i Norge.

REDAKSJONSSJEF:

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

tlf.: 911 81 491

REDIGERER:

Espen Sørby
espen.sorby@egmont.com

ART DIRECTOR:

Runhild Elgaaen
runhild.elgaaen@egmont.com

REPORTER:

Peter Nagy
peter.nagy@egmont.com

EVENTYRLIG SUKSESS I NORGE

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt

75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå

578 l bagasjerom

MÅ SES OG
PRØVES!

Lanseringskampanje kun

469.900,-

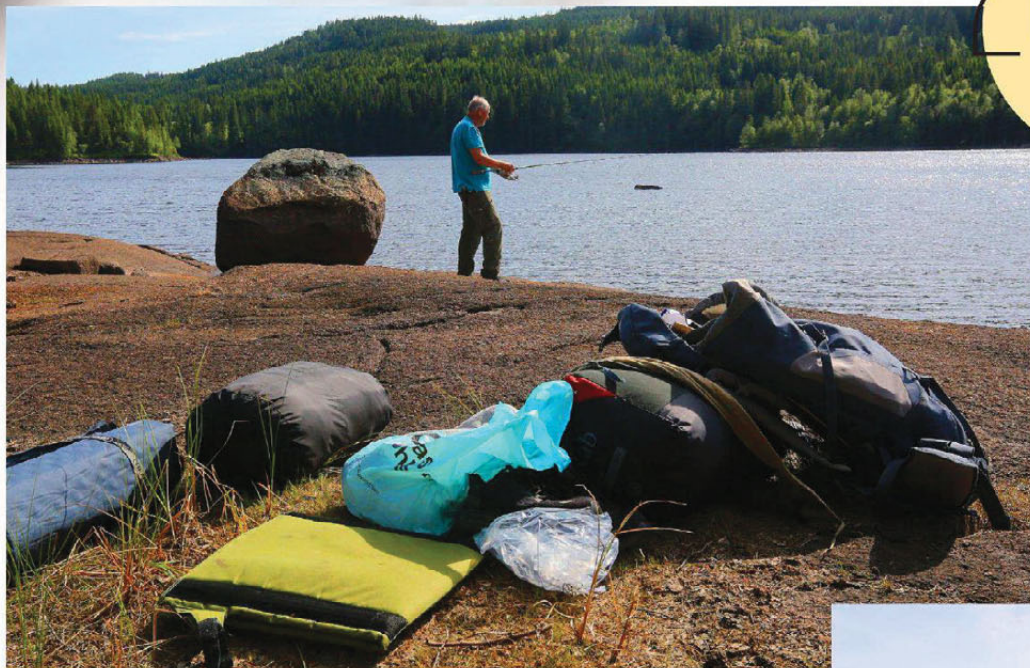
Begrenset antall

Excellence-utstyrs pakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent
Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærellys
Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App
Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

28
DETALJENE
TELLER

12
INGEN SKAM Å SNU

FRILUFTSLIV – DIVERSE

- 12 **Ingen skam å snu**
Bomtur ble tidenes drømmetur
- 28 **De viktige detaljene**
Små justeringer gir store opplevelser

NATUR OG DYRELIV

- 24 **Norges tøffeste**
Fjæreplytten blir igjen når alle drar
- 58 **Naturens avvikere**
De merkelige kalksjøene
- 70 **Elgeforvaltning**
Fortsatt mange spørsmål

58
LIVET I
KALKSJØENE

SPORTSFISKE

- 18 **Siste sjanse for sjørret**
Fiskelykke i Granvinselva
- 34 **Slik fanger du sværingen**
Grov høstørret i Jørstadelva
- 52 **Sportsfiskeren Lars Nilssen:**
Mine fem beste fiskeopplevelser

JAKT

- 64 **Legenden Ole Elias**
I nærkamp med bjørn – fire ganger

TESTER OG UTSTYR

- 39 **Rimelig utstyr**
Kamouflasjecaps, vindskjerm og skaftbeskytter
- 40 **De beste turbuksene**
Bukser lagd for å gå i
- 48 **Småtester**
Turmat, tursekk og liggeunderlag
- 50 **Fiskeutstyr**
Myggsspray, filetkniv og sjørret-sluk
- 51 **Turutstyr**
Multiverktøy, bålstativ og turbukse

INNHOOLD AUGUST 2025

18 SISTE SJANSE FOR SJØRRET

64 BJØRNEJEGEREN

76 FIGHT I SOLOPPGANG

FASTE SIDER

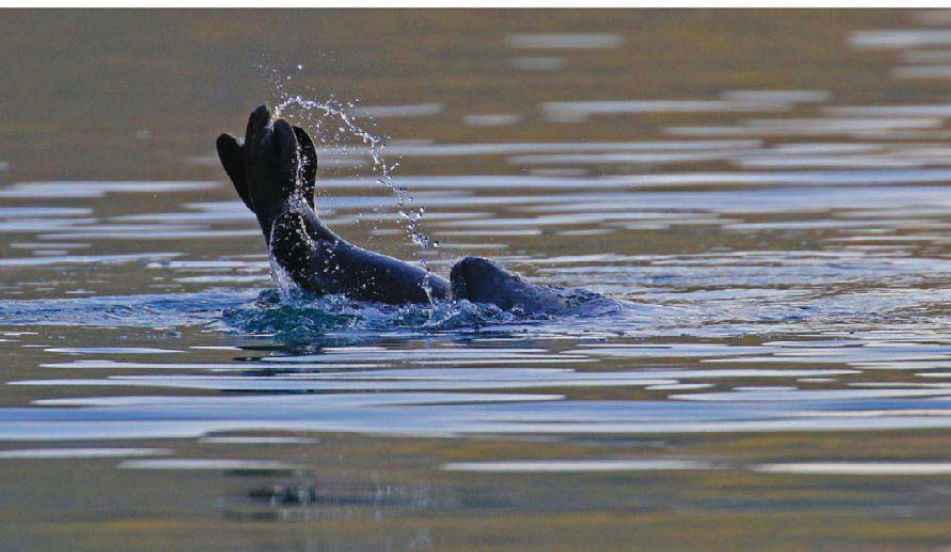
- 5 Leder
- 8 Blinkskudd
- 10 Villmarksnytt
- 75 Ukens topptur
- 76 NM i Naturfoto
- 80 Vilt og viten
- 81 Bett-tidene for laks og ørret
- 82 Skråblikk

40 STORTEST: SOLIDE TURBUKSER

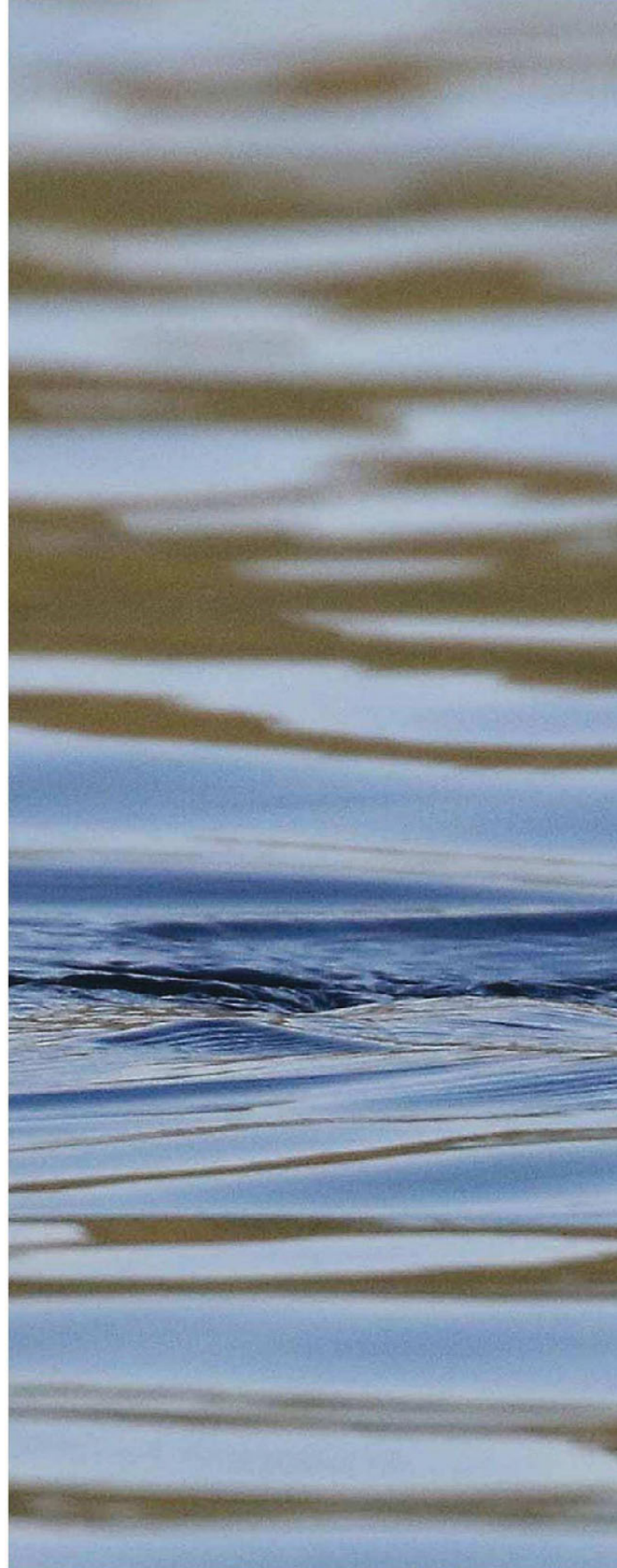

OVERFLATESTILLING: Med brede nesebor suges det inn luft mens kobba glir sakte framover i sjøen.

SEL-LEK: Av og til er det akrobatisk lek og plasking i overflaten.

EN KIKKER: Det er slik vi ofte ser steinkobba, når den strekker hals og er nysgjerrig på hvem vi er. Andre ganger ligger den lavere i sjøen, og kan på avstand se ut som ei mørk halvkule i vannflaten.

DYKKER: Ei kobbe fotografert ovenfra idet den dykker og bare har halen i vannflaten.

DEN NYSGJERRIGE STEINKOBBA

SJØENS DYKTIGE DYKKER

Tekst og foto:
Dag Kjelsaas

For mange i båt er steinkobba er et hyggelig bekjentskap der den ligger i sjøen og kikker, for så å dykke under vann på omkring 50 meters avstand. Det er ganske utrolig at steinkobba har kapasitet til å dykke helt ned til 400 meter uten å ta skade av det! Vanligvis finner vi den i kystnære strøk der den jakter fisk ned mot 50 meter. Vi finner arten langs hele kysten, fra sør til nord. Enkelte

ganger kan det ligge mange titalls av dem på store skjær.

Blant fiskere er den ikke like populær, siden den er hovedvert for rundormen torskekevis, og laksefiskerne setter heller ikke pris på at den kan svømme langt opp i elvene og skremme laksen. Hovedføden er imidlertid stort sett småfisk, der øyepål og småsei er to av de viktigste.

2

stangfiskere ble tatt for ulovlig fiske i Lofoten, skriver Lofotposten. Statens Naturoppsyn har ansvaret for at lakse- og innlandsfiskeordenen blir fulgt og er ofte ute på kontroller langs sjø og ferskvann. De to tjuvfiskerne ble tatt på fersken på en stengt del av et lakseførende vassdrag i Vestvågøy.

Sprer flått-skrekk. Flere medier har skrevet om den aggressive flåttarten Lone Star som kan gi kjøttallergi. Den jakter på deg som et rovdyr, skrev Dagbladet. Et bitt kan føre til elveblest, pustevansker og til og med hjerteinfarkt. Men Lone Star er aldri blitt påvist i Norge, da.

NATURMANGFOLD PÅ AGENDAEN

158 kommuner har en plan for naturmangfold. 152 av dem har fått støtte fra Miljødirektoratet til arbeidet.

Tekst: Peter Nagy
Foto: Dag Kjelsaas

Nesten halvparten av norske kommuner har nå fått støtte til naturtiltak gjennom Miljødirektoratets tilskuddsordning Natursats. Totalt er det delt ut 107 millioner kroner til 152 kommuner. Ordningen skal gjøre det enklere for kommuner og fylkeskommuner å gjennomføre tiltak og samle inn kunnskap som grunnlag for å ta bedre vare på naturmangfoldet.

– Vi må bremse nedbyggingen og ta vare på naturen vi har i Norge. Her er kommunene helt sentrale. Tilskudd gjennom Natursats har vært en viktig satsing for regjeringen, og jeg er glad for at den gjør at snart halvparten av kommunene nå har en plan for å ta vare på naturen, sier klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen.

En kommunedelplan for naturmangfold innebærer at kommunen identifiserer og får oversikt over naturverdiene sine, som gamle skoger, våtmarker, sjeldne arter og viktige økosystemer.

Dette gir et bedre kunnskapsgrunnlag når kommunene skal planlegge framtidig arealbruk, enten det gjelder boligbygging, næringsarealer eller veiutbygging. Planene gjør det mulig å sikre naturhensyn tidlig i planprosessene, før beslutningene fattes.

Å bevare naturområder har i tillegg en viktig klimafunksjon: karbon lagres i jord, skog og myr. Samtidig styrkes naturens evne til å beskytte mot følgene av klimaendringer, som flom, tørke og erosjon, skriver Miljødirektoratet på sine nettsider.

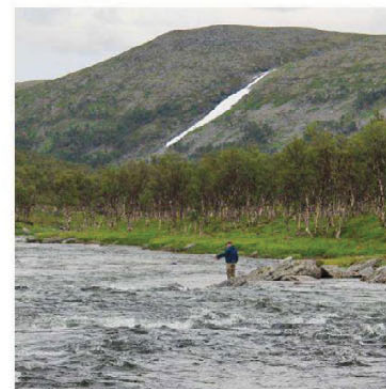
KARBONLAGRE: Å bevare skog og myr gir mindre klimagassutslipp, fordi karbon lagres i naturen.

TYVFIŠKE MED GARN I FINNMARK

– Vårt oppsyn har avdekket tyvfiške i Máskejohkka-vassdraget, der det også er funnet ferskt fiskeavfall i naturen, sier Benn Larsen som leder Tanavassdragets Fiskeriforvaltning (TF) til iFinnmark.

Máskejohka er en del av Tanavassdraget og er kjent for sitt gode laksehabitat og mange fiskeplasser. Det er innført fiskeforbud i vassdraget fordi laksebestanden for tiden er så begrenset at det er helt avgjørende at all laks som går opp får mulighet til å gyte.

Det handler om ulovlig fiske med garn og i tillegg har tyvfiškerne vært noen ordenlige miljøsvin. Sigarettssneiper, fiskeavfall og utstyr lå strødd på åstedet. I skrivende stund er ikke de skyldige tatt, men Larsen fra TF tar gjerne imot tips. Tipsene vil han ta med videre til politiet, skriver iFinnmark.

Øystein Aas

meter brede gjerder er satt opp på tvers av flere turstier i Dovrefjell for å hindre at moskusturistene forstyrrer den sky og sårbare villreinen i Dovrefjell. Gjerdene har en plakat der de ber folk velge en annen rute. Alle følger ikke henstillingen, men budskapet har ført til mindre trafikk på flere stier.

100 millioner for å flytte rein. Den norske staten tapte da Fosen-samene gikk til sak etter vindkraftutbyggingen på Fosen. Nå er det enighet om at staten skal skaffe tilleggsareal for vinterbeite. Områdene som er blinket ut ligger i Østerdalen, rundt 25 mil lenger sør. Prislappen kan bli 100 millioner kroner for staten.

LÆR KUVETT

Norsk Friluftsliv oppfordrer turgåere til å lære seg kuvettreglene for å unngå farlige situasjoner med beitende storfe i sommer.

– Kyr er stort sett fredelige dyr, men det kan oppstå farlige situasjoner hvis dyrene blir skremt eller opplever at kalven deres er truet. Derfor er det lurt å lære seg hvordan man opptrer hensynsfullt og trygt, sier generalsekretær Bente Lier i Norsk Friluftsliv i en pressemelding.

Med nær 270 000 kyr, kalver og kviger på utmarksbeite i sommer, er sjansen stor for å møte dem på tur.

Norsk Friluftsliv presenterer derfor seks kuvettregler:

1. Hold avstand og gå utenom flokken.
2. Ikke gå mellom dyrene.
3. Unngå å nærme deg kalver.
4. Ta helst ikke med hund til beitende dyr.
5. Trekk deg unna hvis kuflokken blir innpåsletten.
6. Lukk grinder etter deg.

Lise M Stang-Jacobsen

– Har du med deg hund, bør du være ekstra varsom og holde god avstand til dyrene. Generelt er det ikke tilrådd å ferdes med hund på beite, da de kan oppfattes som et rovdyr av kyrne og derfor blir opplevd truende, sier Lier.

TIPS POLITIET

Personer som dreper rovdyr, stjeler egg og jakter og fisker ulovlig blir sjelden tatt, og politiet ber om tips fra folk for å slå ned på slik miljøkriminalitet, melder miljøteamet i Trøndelag politidistrikt. Flest anmeldelser får de for ulovlig bruk av teiner og garn, mens fauna-kriminalitet og brudd på dyrevelferdsloven regnes som de alvorligste lovbruddene innen miljøkriminalitet, skriver Trønder-Avisa.

Bjørn Mikael Pettersen

Kalender

1. SEPTEMBER

Jaktstart hjort.

10. SEPTEMBER

Jaktstart storskarv (ungfugl), kortnebbgås, grågås, brunnakke, krikkand, stokkand, toppand, siland, laksand, jerpe, orrfugl, storfugl, Jerpe, orrfugl og storfugl, lirype og fjellrype, rugde, kanadagås, stripegås, sørhare og viltlevende kanin og hare.

25. SEPTEMBER

Jaktstart elg og rådyr.

* Se jakt og fangsttider hos Miljødepartementet for detaljer og unntak.

PODKAST

SLIK KASTER DU SLUKEN LANGT

Villmarkens sønn, Dag Kjelsaas, forteller om kastteknikker, samt ulike snører og sluker.

FREMDELES FISKESUGEN?

STREKK SJØØRRET SESONGEN

Du kan fiske sjøørret i mange elver selv om kalenderen bikker september. Men hva legger vi egentlig i begrepene «god» eller «dårlig» sjøørretbestand?

Tekst og foto: Atle Skjelde

FORTSATT

NAPP Å FÅ:

I september kan du fiske sjøørreten i rundt 80 elver fra nord til sør i landet, som for eksempel i Eiovasdraget i Hardanger.

Sjøørretsesongen synger på siste verset. Noen dager før sesongslutt 15. september øker endelig vannstanden i flomelva Granvinselva i Hardanger.

Planen min er å fluefiske den 6,5 kilometer lange strekningen oppstrøms Granvinsvatnet med enhånds, intermediateline og ei stor, svart enkeltkrokett flue.

Jeg har vært på utallige og resultatløse turer til elva tidligere i sommer uten å kjenne det grann, men nå ser

det lovende ut. Slike små flomelver er imidlertid ustabile systemer. I verste fall kan det være snakk om timer før vannstanden synker drastisk. Da vil fisken slippe seg tilbake til Granvinsvatnet.

Men hvor skal jeg fiske, og hvordan legger andre stangsvingere opp løpet?

VENT LITT, JONAS!

For å finne svar, er det alltid klokt å få lokalkjente folk i tale. Snakk om flaks:

Der står jammen pickup-en til Jonas Øydvin parkert. På lasteplanet ligger allerede en trekilos sjøørret. Storfiskeren langer ut med kurs mot Skorvahølen.

– Hei, Jonas, vent litt! Vi må prate fisk.

34-åringen bor i Granvin og har markfisket elva siden fireårsalderen med bestefar som mentor. Han har lokalerfaring både fra nedre og øvre elv.

– Granvinselva kan tilby godt fiske når vannstanden er god, men >>>

HALVPARTEN SLIPPES

Granvinsvassdraget består av en tre kilometer lang elvestubb fra fjorden til Granvinsvatnet, der det er populært å dorgefiske. Ovenfor vannet er flomelva 6,5 kilometer lang. Ifølge elveguiden.no endte 2024-sesongen på 272 fisker med vekt 538 kilo, hvorav 30 laks (fredet). 61 prosent av fangsten ble fisket fra båt i vannet. Største sjørreter veide 5,8 kilo, mens største laks veide 6,9 kilo. 48 prosent av fangsten ble gjenutsatt. Sesongen strekker seg fra 15.06 til 15.09. Døgnkvoten er fire sjørreter per fisker, og sesongkvoten fem sjørreter over tre kilo per fisker. Fiskeregler og info. finner du på elveguiden.no.

SEPTEMBER: Parti fra øvre deler av Granvinsvassdraget, som fisker best mot slutten av sesongen.

MARKKLYSE: Kroken i størrelse 4/0 fylles med mark.

BRILLEFIN: Jonas spotter først fisken i elva, før han vipper marktakkelet ut i elva.

LAKS: Av og til krokes laks, som skal gjenutsettes.

ved lav vannføring finnes her ikke fisk, forteller han.

Gravenseren mener sjørretbestanden holder omtrent samme nivå som på 90-tallet. Største ørreten han har landet i elva veide seks kilo, får vi høre, og største laks rundt ti kilo.

I sommer har han foreløpig tatt livet av syv fisker, men han har ikke snoring på hvor mange fisker han har gjenutsatt. Minst 20, tror han.

APOSTLENES HESTER

– Sa du tjue?

– Ja, sesongen har vært rimelig god.

Jonas bruker ei 12 fot haspelstang og haspelsnelle ladet med 0,35 millimeter nylonsene. Takkelet består av VMC-krok i størrelse 4/0 med spiralbly 20 centimeter ovenfor kroken. Meteren over blyet har han festet en plastbit for å ha god kontroll med takkelet.

Taktikken hans er å bruke apostlenes hester flittig langs elvebredden og spotte sjørreten med fiskebrillene han har på nesa. Jonas fisker så å si aldri uten først å ha fått øye på sjørreten.

– Jeg konsentrerer meg om stoppestasjonene i strykpartiene, rundt meteren i diameter, og vipper ut takkelet.

– Hvor fikk du forresten fisken som ligger på lasteplanet?

– Litt lavere i elva. Jeg gikk først frem og tilbake langs bredden og spottet tre-fire kjente stoppestasjoner. Fisken tok én meter fra bredden, forteller Jonas med et smil.

SLANKE OG FARGEDE

Sjørreten i vassdraget kan starte vandringen fra fjorden allerede tidlig i mai. I øvre deler – ovenfor Granvinsvatnet – har det liten hensikt å hive ut markklysa før i midten av august.

– Det har blitt stadig flere fiskere i øvre deler av elva de tre siste årene. Fisket kan tidvis være bra, forutsatt god vannføring. Slik som nå.

Dermed forsøker Jonas fiskeplassen Fiskestien oppstrøms Skorvahølen med markklysa. Noen få vipp med stanga mot en spesiell stoppe-

plass – og en farget sjørret på tre kilo krokes og landes.

Sesongens to siste fisker skal bli årets røykefisk, forteller han.

– Sjørretene som tas i øvre elv i september har stått lenge i Granvinsvatnet; er slanke og fargede. De peneste, blankeste og sprekeste fiskene tas i juni i nedre elv.

VENT LITT, JARAND!

Så langt Jonas. I blåtimen kommer fluefiskeren Jarand Holst fra Ytre Ålvik i Hardanger gående langs elva. Også han har lyktes med en trekilos.

– Hei, Jarand, vent litt! Vi må prate fisk.

24-åringen forteller at han startet med bekkeørretfiske i barneårene, avanserte til fjellørretfiske, før han de par siste årene har blitt hardbarket laks- og sjørretfisker.

– Jeg foretrekker heller én fisk på flue enn ti på sluk, insisterer han.

I sommer var han på plass i Granvinselva åpningsdøgnet 15. juni. Da fikk han en blankørret på 2,4 kilo. Dette er hans tredje sjørret i sommer, får vi høre.

– Jeg har sikkert vært på 30 fiske-turer til Granvinselva i år, og denne fisken er ny personlig rekord! jubler han.

FINESTE TIDA

– Hva skjedde?

– Jeg fisket der elva deler seg ned mot vannet, tverrkastet og lot tube-flua synke. Fisken tok midt i elva og kampen ble hard.

Jarand bruker både enhånds og tohånds, og han foretrekker en noe dyp presentasjon av flua. Favorittlina er ei flytsynk3-line.

Jarand mener slutten av sesongen i øvre elv er den fineste tida på sesongen hvis det er god vannføring.

– Jeg mistet tre sjørreter tidligere i dag, og denne skal røykes, smiler Jarand, som har inntrykk av at sjørretbestanden i vassdraget er upåklagelig.

ENDRINGSBLINDHET-FELLA

Inntrykket støttes også av Viten-

BERGING: Fisk nummer to er akkurat landet.

skapsrådets sjørretkart (viten-skapsradet.no), der vassdraget har fått grønn farge som indikerer «god» bestandssituasjon.

– Jeg har hørt fantastiske historier om elva på 70-tallet. Da var det visstnok så stint av sjørret, at det var vanskelig å få øye på elvebunnen. Det må ha vært en eventyrlig tid, sier Jarand Holst med et smil.

Ja, for hva skal egentlig til for at vi skal kunne si at et vassdrag har god eller svak sjørretbestand; hva skal vi sammenligne med?

ÅRETS RØYKEFISK: Jonas Øydvin slapper av etter økta.

Morten André Bergan ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) sier det er lett å havne i den såkalte endringsblindhet-fella.

MÅLES MOT NATURTILSTANDEN

Bergan forklarer begrepet ved at vi over tid mister kunnskap om bestandene. Dermed oppfatter vi ikke endringene som faktisk skjer, og måler stadig opp mot den allerede reduserte bestanden.

– La oss si mengden sjørørret i Gaula i dag er dobbelt så høy som i 2015. Da vil noen begynne å kalle den «god». Det høres jo strålende ut, men i 2015 var den faktisk mengden sjørør-

ret bare en tiendedel av hva den var tidlig på 1900-tallet. Måler du opp mot den opprinnelige bestanden, er dagens sjørørretbestand tvert imot elendig.

Bergan fremhever at det er naturtilstanden, uten menneskelig påvirkning, vi skal ha som referanse når vi sier at en bestand har god eller dårlig tilstand.

– Dette er også utgangspunktet for vannforskriften og vanddirektivet som vassdrag og fiskebestander forvaltes etter, understreker han.

RESTAURERINGSREKORD

Heldigvis finnes det råd mot sviktende bestander: I Hardangerfjor-

FAST FISK: Jonas kjører fisken hardt. Det er få egnede landingsplasser i elva.

den restaureres for eksempel hele 28 vassdrag i regi av bl.a. Hardangerfjord Villfisklag.

I Trøndelag, der Bergan jobber, har særlig det svært urbane sidevassdraget Leirelva til Nidelva i Trondheim vist imponerende takter etter et stortilt restaureringsprosjekt.

Bergan opplyser at den snaut 2,5 kilometer lange elva har fått forbedret vandringsveiene for fisken; fått tilført minst 4–500 storstein og mer enn 1500 m³ gytegrus.

Resultatet er nesten ikke til å tro, ifølge Bergan: Aldri tidligere er det målt så høye tettheter av laks og sjørørret i et urbant vassdrag i Norge.

– Og det i et Nidelv-vassdrag som har sterkt reduserte bestander av sjørørret og laks. Moralene er at tiltak hjelper, bare de er riktige og omfattende nok.

NY PERS: Jarand Holst perser med denne sjørørreten. – Slutten av sesongen er en spennende tid, sier han.

GOD HJELP: Å restaurere bekker fører til flere fisk.

Stor, lett og allsidig testvinner

Trollheimen 3 Ultralight er designet for å dekke flest mulig behov. Teltet gikk til topps i Svenske Utemagasinet's telttest 2024, hvor det ble kåret til «Best i test».

«Herlig stort tunneltelt som er befriende enkelt å sette opp. Høyt i tak og stort fortelt som gir plass til mye oppbevaring og matlaging. Vakkert utsyn når forteltets kortsider rulles opp. Rimelig vekt med tanke på arealet i forteltet og teltet tilbyr ekte soveplass for tre personer»

Foto: Eirik Gresseth

Foto: Kasper Ellassen

BARENTS

SCAN FOR MER INFORMASJON OM
TROLLHEIMEN 3 ULTRALIGHT

KONTAKT OSS!

Vi hjelper deg gjerne på telefon, epost eller gjennom en videosamtale for å se på et telt og ulike løsninger. Visste du at vi også tilbyr innbytte på telt? Det kan du lese mer om på våre nettsider.

Du kan også besøke oss alle ukedager fra 8-16 på Melhus.

41 42 13 00

post@barentsoutdoor.no

www.barentsoutdoor.no

Varmbuvegen 10, 7225 Melhus

BOMTUR BLE DRØMMETUR

DET ER INGEN SKAM Å SNU

Lomsdal-Visten nasjonalpark er både innbydende og ugjestmild på en gang. En vandring her byr på mektig natur med store kontraster og strevsomme passasjer. Denne gangen ble fjellsidene så steile at eneste farbare vei var retrett.

Tekst og foto: Lars Eriksen

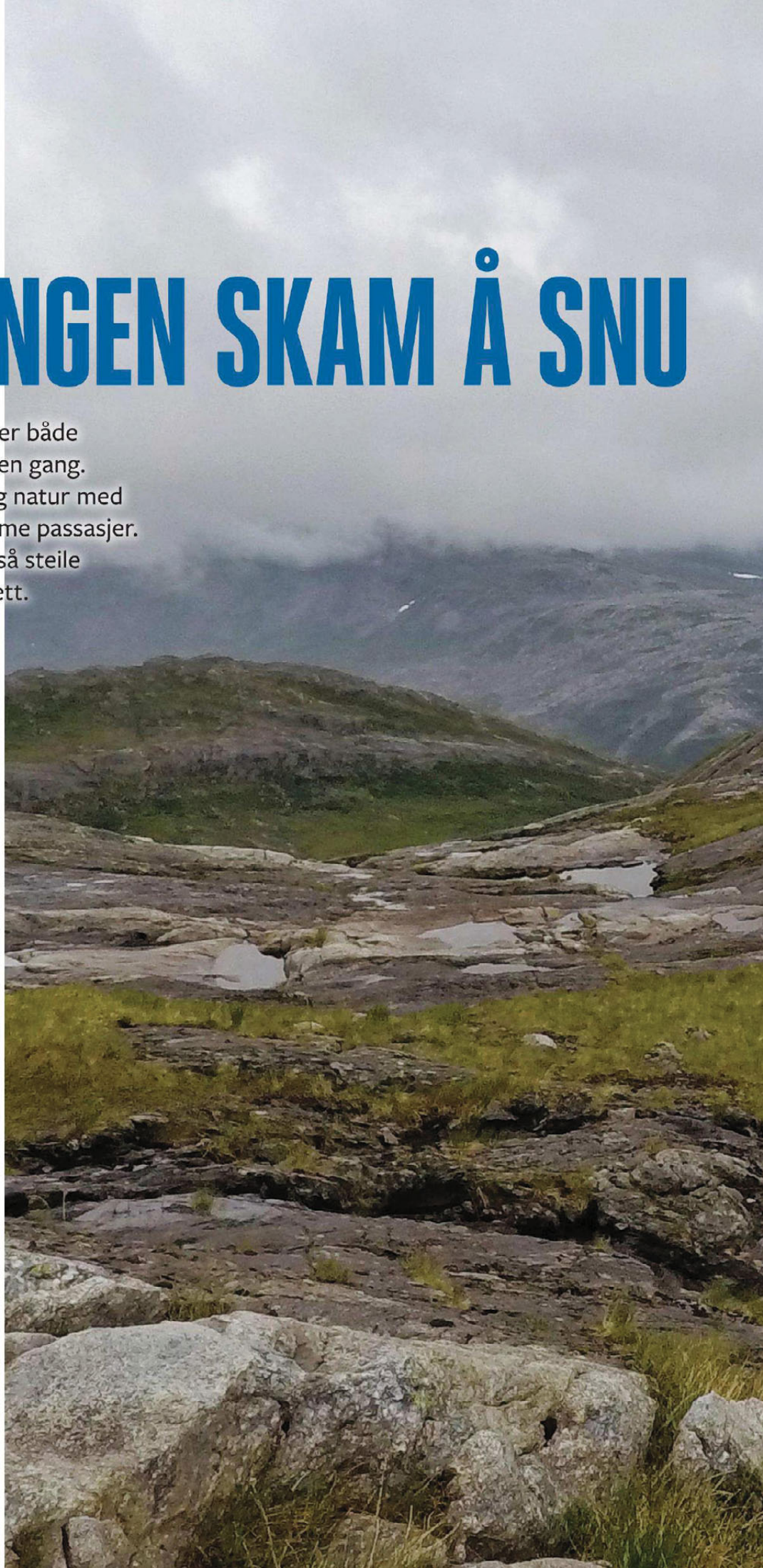
Det er lite som vekker eventyrlysten mer enn å sige innover mot det øde stedet Storfjordbotn en rolig julimorgen. Omkranset av frodig fjordskog og bratte fjell hoppet jeg ut av båten helt inne i fjæresteinene, og vasset det siste stykket inn til stranda med storsekken på ryggen.

Denne innfallsporten til nasjonalparken var lite brukt, og jeg hadde tenkt å utforske ukjente områder, før jeg skulle krysse berg og daler over mot de mer kjente traktene rundt Lomsdalen. En grov kartskisse i en gammel bok antydte at kryssingen var mulig, men tette høydekurver på det moderne kartet skapte likevel et snev av usikkerhet.

Jeg vinket farvel til skipperen på båten og bekreftet avtalen om henting i Storbørja på den andre siden av fjellet om syv dager.

INNOVER LAPPSKARDDALEN

Første etappe begynte på en knapt synlig sti langs Storfjordelva. I tidligere tider hadde det vært fast bosetting og mer ferdsel her inne, men i dag er sporene etter mennesker innover dalen mer eller mindre visket ut. Her og der kan man følge dyretråkk, noe som ofte var særdeles verdifullt i områder uten tilrettelegging. Dyrene fant ofte de beste passasjene, og ga oss fjellvandrere gode føringer i retningsvalgene. >>>

HIT, MEN IKKE Lenger:
Nedenfor plataet var det
uforsvarlig bratt, og hele
ruta måtte revurderes.

IDYLL I SOMMERFJELLET:

Drømmeleiren ble funnet til slutt

Etter hvert avløstes den storvokste blandingsskogen av åpne myrer og spredt furuskog, før det igjen ble et naturskifte der det steg oppover, og bjørkeskogen ble dominerende. Langs fossefallene innover dalen måtte jeg klyve i de bratte liene. Det gikk sakte å sno seg gjennom de tette fjellbjørkene med stor sekk. Innimellom måtte jeg klatre rundt, eller over, store steinblokker. Det var ingen søndagstur jeg hadde begitt meg ut på, men meter for meter nærmet jeg meg lettere terrenget der dalen flatet ut og åpnet seg opp.

Solen varmet godt denne dagen, og det ble en herlig start på fjelleventyret. Lenger inn i dalen ligger en mer åpen og storvokst bjørkeskog som ga etterlengtet skygge. Skogen markerte skillet mot det treløse terrenget ovenfor, og etter hvert var jeg oppe i helt åpent lende. I elvestumpen mellom to små tjern slo jeg leir og tok en etterlengtet

dukk i det iskalde vannet. Et kjennetegn ved Lomsdal- Visten er kontrastene mellom det frodige og det karrige. Dalbunner som bugnet av planteliv strekker seg som oaser gjennom landskapet og avløses av gråsprenget fjellsider uten vegetasjon.

BERG OG BRATTE STUP

Neste dag var været alt annet enn sommerlig, og tunge skyer hadde lagt seg over fjelltoppene. Det var en vanskelig etappe som lå foran meg, og jeg la tidlig i vei etter å ha tatt en siste avsjekk med kartet. Jeg hadde erfaring med strabasios klyving i disse fjellene, men denne dagen ble en prøvelse uten sidestykke. Steile og blankskurte berg var utfordrende selv i godt vær, men i tåke og regn kunne det være direkte farlig.

Etter en vanskelig oppstigning kom jeg over passasjen mellom to topper og kunne se ned i dalen nedenfor. Tå-

keskyene kom og gikk, noe som gjorde det krevende å få oversikten. Jeg syntes det så stygt ut, så jeg tok av meg sekken for lettere å kunne rekognosere i terrenget nedenfor, og etter litt klatring fram og tilbake, bestemte jeg meg for å prøve.

Fjellsiden kunne best beskrives som nær vertikal, avløst av små trapetrinnsplataer og hyller i berget. Jeg har stor respekt for slike forhold, og beveget meg sakte på kryss og tvers for å finne en trygg rute. Omsider kom jeg ned på en litt større flate, og kunne senke pulsen etter en periode med hjertet i halsen. Det våte været var langt fra ideelt, og jeg lengtet til koia ved Tøymvatnet, som kunne skimtes langt der nede mellom tåkeskyene.

Det skulle imidlertid vise seg at neste trinn var mye verre. En kikk over kanten satte en støkk i meg, og etter litt frem og tilbake måtte jeg innrømme nederlaget. Jeg var tross alt på vandretur, ikke på klatreekspedisjon. Det å gi opp en rute sitter alltid langt inne, men noen ganger er det åpenbart at man må velge trygghet framfor livsfare. Litt slukkøret satte jeg opp teltet på det lille platået, og tenkte med gru på at jeg faktisk måtte karre meg opp igjen. Den tid, den sorg, tenkte jeg. Det var langt på dag, jeg var våt og kald, og ville egentlig bare hoppe i soveposen.

TILBAKE TIL START

Når man har drømt om en fjelltur, og planlagt en vandring fra A til B, er det surt å måtte snu. Særlig fordi jeg ikke hadde noen alternativ plan. Jeg hadde sett meg blind på en spesiell rute og tenkt meg ut ulike fiskevann og koiebesøk. Nå måtte jeg starte planleggingen på nytt. Det var ingen umiddelbare muligheter for å komme seg ned i dalen, og jeg hadde på en måte uttømt min egen risikovillighet. Nå ville jeg bare finne en idyllisk leirplass, og bruke tiden på å fiske.

Tidlig på morgenen kom jeg på et tips fra skipperen som hadde fraktet meg inn, men det innebar å returnere til utgangspunktet. Jeg lå en stund og

VARIERT

NATUR:

Lomsdal-Visten er full av frodige dalsøkk som er lite besøkt.

LYST HELE DØGNET: Kombinasjonen av midnattssol og høytrykk var magisk.

kvernet på ideen i teltet. Området lå utenfor kartbladet jeg hadde, men skulle ikke være vanskelig å finne. Han hadde snakket om stor ørret, og et gammelt tråkk gjennom en trang, skogkledt dal utenfor nasjonalparkens grenser. Det virket unektelig forlokkende, og en alternativ plan begynte å ta form. Jeg hadde jo fortsatt mange dager til rådighet. Men først måtte jeg komme meg ut av den stupbratte fjellsiden.

Tåka lå fremdeles tykk da jeg begynte oppstigningen. Det var blytungt og risikabelt, men den nye planen ga meg friskt mot. Etter hvert hadde jeg kommet helt opp igjen på passasjen jeg hadde krysset tidligere. Jeg visste at turen tilbake var lang, men at den kunne gjøres enklere om jeg kunne følge fjellryggene, fremfor å returnere gjennom dalbunnen. I vanskelig terreng er dette ofte å foretrekke, og en rask titt på kartet viste at terrenget så relativt behagelig ut. Vel og merke om jeg først kunne komme meg opp på toppen mot nord for passasjen.

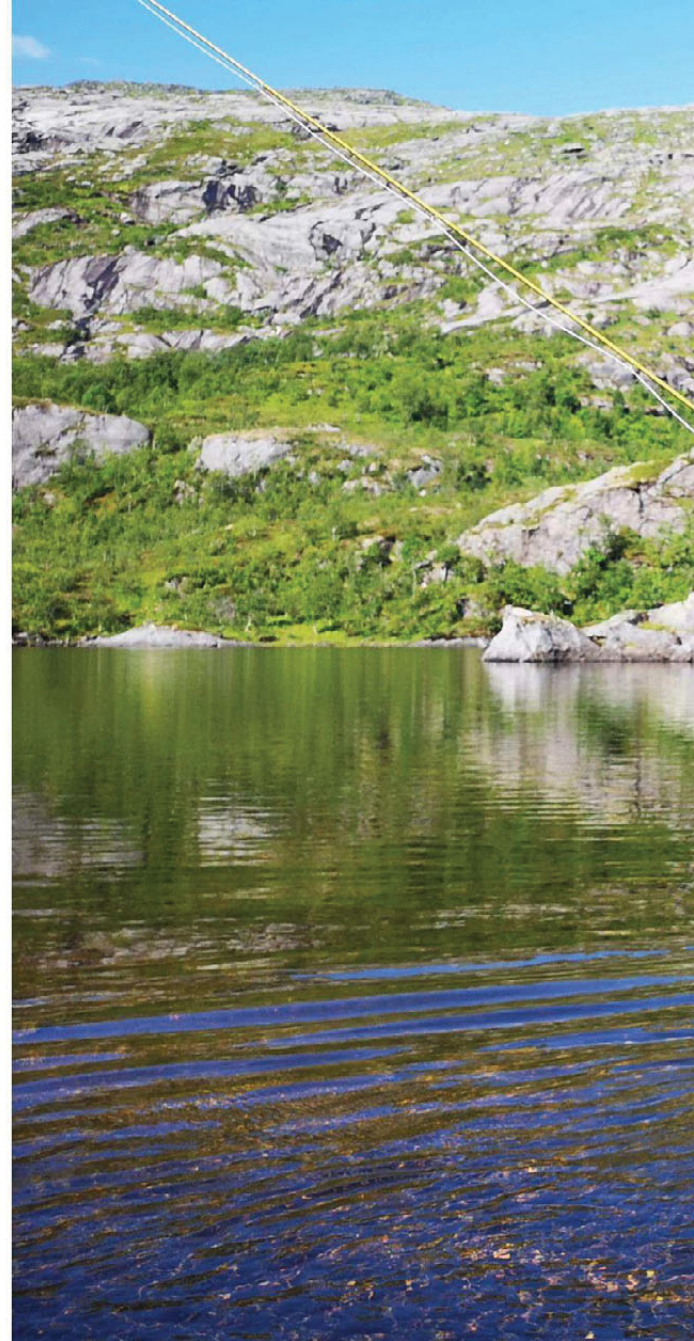
Etter litt prøving og feiling, samt venting på tåka som kom og gikk, nådde jeg toppen. Herfra kunne jeg enkelt spise kilometer på platået før jeg igjen befant meg nede i Lappskarddalen. Nå var det grei skuring videre gjennom kjente trakter, men tiden gikk, og først utpå ettermiddagen var jeg fremme i Storfjordbotn der turen begynte noen dager tidligere.

Fiskesuget hadde satt seg i magen, og selv om kvelden nærmet seg, var det fristende å gå videre mot storørretvannet jeg hadde fått tips om. Det var jo uansett lyst hele døgnet på denne tiden. Da jeg hadde fått dekning på telefonen tidligere på dagen, fikk jeg tatt noen skjermbilder av kart, og hadde nå en viss anelse om avstanden. Selv om jeg var sliten, virket det overkommelig, og etter en liten rast bar det videre.

«BLODSLITVATNET»

Til å begynne med var det lettgått på sti gjennom storvokst granskog, men snart viste Lomsdal-Visten seg igjen fra sin kronglete side. Stien krysset over inn i en elvedal, og nå gikk det opp, ned, bortover og på skrå gjennom vilter blandingsskog. Det ble en strevsom kveld etter en lang dag, og snart begynte jeg nærmest å hallusinere om en flat og idyllisk leirplass.

Det begynte virkelig å røyne på da stien etter hvert også ble borte, og jeg måtte navigere etter magefølelsen. Jeg visste at jeg skulle videre ut av dalen, og sette kursen mot vest i bratt terreng. Kombinasjonen av tett smågran og kraftig stigning virket på et tidspunkt helt umulig, men omsider kom jeg likevel gjennom det bratte barskogbeltet. Den siste kilometeren steg videre oppover et trangt bekkefar, før jeg endelig kunne skue utover dagens destinasjon. Kraftig sliten etter en lang marsj var jeg for trøtt til

**DRØMME-
FISKE MED
FLUESTANG:**
Ørreten sto i
kø da vårflu-
ene svermet i
varmen.

å kjenne på lettelsen over å ligge ned. Øynene falt sammen mens dagens hendelser fortsatt svirret i hodet, og jeg rakk akkurat å tenke ut et passende kallenavn på stedet jeg hadde ankommet. «Blodslitvatnet», mumlet jeg til meg selv, før jeg forsvant inn i dyp søvn.

MAGISKE DAGER

Solen sto allerede høyt på en skyfri himmel da jeg våknet neste dag. Et høytrykk var på vei innover Nord-Norge som skulle gi tropevarme og late dager. «Blodslitvatnet» lå stille og vakkert i solsteken, og insekter og fisk begynte for alvor å røre på seg. Plogende vårfluer ble slukt i stort monn rundt omkring på vannet, og enkelte steder var det massive plask som vitnet om stor fisk.

Sjelden hadde jeg hatt mer behagelig og vellykket fiske på fjellet. Med sandaler, kortbukse og fluestang var det bare å løffe rundt, og plukke ørret på ørret med Streaking Caddis. Innimellom ble det så varmt at jeg måtte legge meg i det svale vannet for å kjøle ned kroppen. Det var et luksusliv uten like, og til alt overmål hadde jeg herlighetene helt for meg selv. Glemte var frustrasjonen over bomturen ned den ufremkommelige fjellsiden. Glemte var utmatelsen etter timevis med hard gange. Nå hadde jeg truffet en uventet blink, ved hjelp av et lite tips, og et værmesig lykketreff.

Mett av fisk og mett av sol var det godt å ligge på svaberget med beina i vannet da kvelden kom. Varmen dirret i lufta, og det skulle ikke over-

raske meg om det var tropenetter i fjellet denne perioden. Tre dager til ende varte eventyret i utkanten av nasjonalparken, før jeg måtte pakke ned leiren og begi meg nedover den trange dalen igjen. Skipperen hadde fått beskjed om at ruta var endret, og nytt tidspunkt var avtalt på samme sted jeg ble satt av en drøy uke tidligere.

Nok en gang hadde Lomsdal-Visten gitt meg minner for livet. Dette ville og vanskelige fjellområdet hadde alltid budt på utfordringer, med sine uransakelige berg og gjen-grodd stier. Å velge den største motstands vei var kanskje ikke for alle, men for meg var det her den virkelige magien lå. De tøffeste stiene ga ofte de rikeste belønningene – både fysisk og mentalt.

➤ GODE INNFALLSPORTER TIL LOMSDAL-VISTEN NASJONALPARK:

- Tosbotn – parkeringsplass i Masterdalen. Avkjørsel før Målvikhammartunellen.
- Velfjorden – båtskyss fra Nevernes havn (995 75 312), eller med Velfjordskyss (918 80 010), til Storbørja og Storfjordbotn.
- Forvik i Vevelstad – hurtigbåt inn Vistenfjorden til blant annet Bønå og Aursletta.
- Eiterådalen i Vefsn – fra Sandvikbakken inn i Skjørlegda, og eventuelt videre til Indre Visten.

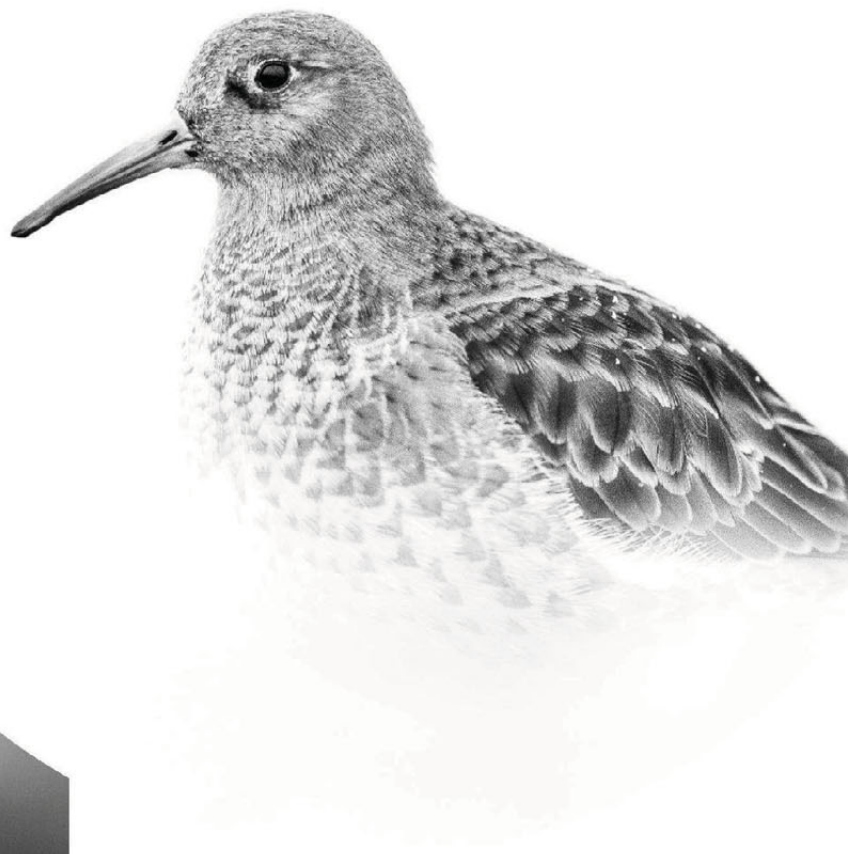
A dramatic black and white photograph of a cloudy sky over a misty landscape. The sky is filled with heavy, textured clouds, and the ground below is shrouded in a thick layer of mist or fog, with a dark silhouette of a hill or forest line visible in the distance.

MØT FJÆREPLYTTEN

NORGES TØFFESTE FUGL

De fleste av våre hekkefugler trekker sørover når sommeren går mot høst. Kun de mest hardføre blir igjen og trosser den norske vinteren. Fjæreplytten, en liten snipe, holder stand der ingen andre vadefugler kan.

Tekst og foto: Jonas Janss Haugli

TETT OG TØFF:

Den kompakte kroppsbygningen hjelper med å holde varmen.

Vinteren er en stille tid i Norge. De krevende forholdene har tvunget dyr og fugler til å tilpasse seg; noen går i dvale, andre hamstrer hele høsten og mange drar til varmere strøk. Bare et fåtall blir værende og klarer å leve av det de finner.

På lista over fugler som overvintrer i Norge finner vi arter om takler forhold langt vanskeligere enn man skulle tro var mulig. Men hva gjør at den lille, unnselige fjæreplytten kanskje kan regnes som den tøffeste av dem alle?

RUND OG ROBUST

Fjæreplytten er en vadefugl i snipefamilien, og er på størrelse med en stær. Den har, som vadefugler flest, relativt lange bein og et langt, nedoverbøyd nebb. Fjæreplytten skiller seg fra de andre vadefuglene ved at den framstår uvanlig tykk og kuleformet, ofte beskrevet som at den er like bred som lang. Det stemmer nok ikke helt, men gir et godt bilde på den tette og kraftige fasongen, som gjør den godt rustet for tøffe forhold.

Det er ikke slik at fjæreplytten har valgt et behagelig liv om sommeren heller. Nei, når vinteren endelig slipper grepet, da flyr den nordover og

ISKALDT:

I -20 °C damper fjorden av kulde, men fjæreplytten klarer seg fint.

HARDFØR: Å tilbringe tid med fjæreplytten gir stor respekt for alt den lille fuglen tåler.

vadefuglene er det bare fjæreplytten som overvintrer fast i hele Norge. Langs vår lange kystlinje, fra Oslofjorden og Sørlandet helt til Varanger i nord, og til og med på Svalbard og Bjørnøya, er fjæreplytten å finne også vinterstid.

Norskekysten er fjæreplyttenes Tenerife. Når vinteren gjør sommerområdene ubeboelige, er kystlinjen deres varme vinteropphold. Blant individene som overvintrer langs norskekysten, er mange fra Nord-Norge, Svalbard og Sibir. Fuglene som hekker i fjellområdene i Sør-Norge, trekker i stor grad til De britiske øyene om vinteren.

Helt nordøst i Norge ligger Varangerhalvøya. Selv om sommeren er landskapet hardt, goldt og nesten uten vegetasjon høyere enn en dvergbjørk. Vinterstid blir det ikke mildere. Med Barentshavet som nærmeste nabo og den lange mørketida som legger et mørkt teppe over landskapet, er det ved første øyekast tomt for dyreliv.

Men der, blant stormer, sjøsprøyt og en frossen fjære finnes flokker på flokker av fjæreplytt. Her overvintrer de i tusentall. Som naturfotograf ønsker jeg å ta bilder i deres rette habitat, og vise forholdene de lever i. Å fotografere fjæreplytten i kuling langs Varangerkysten viste meg hvor dårlig tilpasset vi mennesker er deres verden, selv med dyrt og spesialisert vinterutstyr, og jeg har fått stor

høyere i landet. Fjæreplytten hekker i det norske høyfjellet, i Russland og på Svalbard, Island og Grønland. Den søker seg ut tundralignende områder, med lav vegetasjon. Reiret legges rett på bakken mellom tørr mose, gress og lav. I fjellene kan den hekke helt opp i den høyalpine sonen, områdene rett før berget er dekket av evig is og snø.

Som boltiten, en annen fjellfugl og slektning i lo-familien, er fjæreplytten en uvanlig tillitsfull fugl. Møter man på en flokk, kan de uforstyrret løpe nærmest rett over føttene på deg, jaktende på småkryp. Fjæreplytten og boltiten deler også en annen kuriositet, som er uvanlig i fuglenes verden. De har omvendte kjønnsroller.

For der hunnfuglen vanligvis er involvert i både ruging og ungepass, er fjæreplyttunnens jobb ferdig når eggene klekker, og hun forlater fjellet. Hannen står igjen med 3–4 dunkledde kyllinger, og et tidspress om

å få dem på vingene før den korte fjellsommeren er over. Når fjellet farges av røde, oransje og gule toner og vinteren står for dør, trekker fjæreplytten ut mot havet.

FJÆREPLYTT PÅ VINTERFERIE

Majoriteten av våre litt over 200 hek-kende arter er trekkfugler, og blant

FULL FART: Vinterstid farter fjæreplytten rundt for å finne næring langs kysten.

respekt for hva den lille vaderen er i stand til å tåle.

UTROLIGE TILPASNINGER

Hvordan kan egentlig en liten vade-fugl på under 100 gram klare seg gjennom den strenge vinteren her i nord, der ingen andre av dens slektninger kan?

Som hos mange arktiske arter, hjelper den kompakte kroppsbygningen med å holde på varmen, men også blant fjæreplyttene finnes det ulikheter i tilpasningene. Forskere har studert forskjellen mellom individer som overvintrer på Varangerhalvøya og i Skottland, og fant at fuglene som overvintret i Varanger hadde 50 prosent tyngre tarm og 30 prosent tyngre lever. En voldsom fysiologisk forskjell for en så liten kropp. Det gjør dem i stand til å fordøye mye mer mat enn sine skotske artsfrender, og dermed produsere nok energi til å overleve vinteren i nord.

Tilpasningene gjør at den lille vadefuglen klarer seg utmerket og takler alt vår kystlinje kan tilby av

vær og uvær, selv så langt nord som Varanger eller på Bjørnøya. Neste gang du er ute en vinterdag langs kysten, se litt ekstra nøye etter. Begynner steinene å trille bortover stranda ser du ikke syner, det kan godt være en flokk med kulerunde fjæreplytt på jakt etter neste måltid for å klare seg i vinterkulden.

HVEM ER TØFFEST?

På lista over tøffe fugler er det mange gode kandidater.

Fossekallen klarer seg i bekker og stryk, selv når store deler av elva er frosset. Fjellrypa, kongeørn og ravn står på en eksklusiv liste over arter som lever i høyfjellet om vinteren. Og mange av sjøfuglene våre tilbringer vinteren midt ute på Atlanterhavet, mens stormene herjer.

En hederlig omtale går til alle disse. Men for meg har fjæreplytten, en liten vadefugl som lever høyt til fjells og langt mot nord om sommeren og trosser norskekystens kulde og stormer vinterstid som den eneste i sin familie, gjort seg fortjent til tittelen «Norges tøffeste fugl».

► FJÆREPLYTT-FAKTA

- Latinsk navn: *Calidris maritima*
- Vadefugl i snipefamilien
- Hekker i fjellet på fastlandet, på Svalbard, Grønland, Island og i Russland
- Har omvendte kjønnsroller
- Overvintrer i flokker langs hele norskekysten
- Godt tilpasset det krevende vinterklimaet

FLOKKDYR:

Vinterstid opptrer fjæreplytten i flokker som kan telle flere tusen fugler. Her en mindre flokk fra Varangerkysten.

SMARTE VANER GIR GODE DAGER

Gode vaner ved leiren gjør det enklere å være på tur. En god regel er å få det meste på plass så raskt som mulig etter ankomst.

Tekst og foto: Dag Kjelsaas

I ungdommen var jeg i overkant ivrig etter å fiske uten tanke på noe annet. Framme ved leirplassen ved fiskevannet ble fiskestanga montert straks sekken endelig kunne tas av ryggen, etter en lang sykkeltur og marsj gjennom skogen. Ofte ble det mørkt før leiren

ble etablert, bålved skulle sankes og et altfor seint måltid ble inntatt.

Det hender jeg venter med teltoppsettingen i dag også, hvis ørreten har en vakperiode idet fiskevannet nås. Ei heftig regnskur er også god grunn til å utsette leirarbeidet. Men før mørket setter inn er leiren ordnet,

liggeunderlaget blåst opp og soveposen rullet ut.

BÅLET

Når det er forsvarlig og lov, er bålet en viktig del av turen for mange av oss. Det skaper hygge og er nyttig hvis noe skal tørkes eller kokes. Noen bål

SLIK MESTRER DU NATUREN

I denne artikkelserien deler friluftsveteran og mangeårig redaktør i Villmarksliv, Dag Kjelsaas, sine beste tips om hvordan du kan takle utfordringer og trives i naturen. Med sin omfattende erfaring som en av Norges fremste allround-eksperter på friluftsliv, guider han deg til å leve i og av naturen på en trygg og berikende måte. Få praktiske tips og inspirasjon av en av landets mest kunnskapsrike naturentusiaster!

FRISTENDE:
Framme ved leirplassen er det fristende å kaste av seg sekken, gjøre klar fiskeutstyret og glemme alt annet. Men la det bli ei kort økt. Opp med teltet og gjør leiren klar før det kommer ei regnskur eller blir mørkt!

skal vare bare brenne en eller to ganger kortvarig ved leirplassen, til kjelen er kokt opp og mens nistematen nytes. Slike bål fyres gjerne på småved, og det skal ikke så mange kvister og vedpinner til.

Større og mer langvarige bål krever annen planlegging, særlig hvis vi

skal overnatte like ved og ha glede av varmen. For det første skal bålet etableres på en sikker plass, og i passe avstand til stedet man skal ligge i soveposen. Ikke så nært at det blir for varmt eller farlig, og ikke så fjernt at man ikke får glede av varmestralene.

Dersom varmen skal vare hele

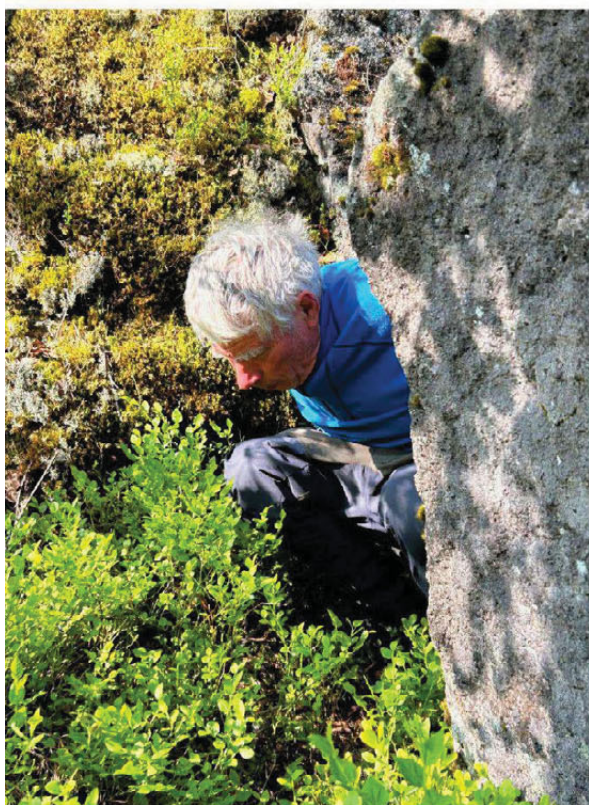

► VIS HENSYN

- Ikke hogg ned friske trær.
- Skal du kutte pinner til grill eller stokker til leiren, gjør det et stykke unna etablerte leirplasser.
- Bruk gamle bålplasser hvis det finnes.
- Respekter at andre har valgt en leir, og finn din leirplass i noe avstand.
- Legg brukt glass, metall og plast i sekken, ikke under en stein.
- Forlat leiren minst like ryddig som da du kom.
- Grav ned eller dekk over hvis du har vært på do. Velg en plass unna sti og leir.
- Oppholdet er bare tillatt i to døgn uten grunneiers tillatelse. Unntak gjelder når du er i fjellet eller fjernt fra bebyggelse.

BÅLTØRKING: Tørking ved bål med varierende intensitet er risikabelt, og noen ganger blir sokkene svidd dersom vi ikke passer på.

➤ MATLAGING OG KOKING

- Sett kokeapparatet på en flat, stødig stein, grus eller sand.
- Velg kokeplass i le av vinden, i ei grop eller bak en stein.
- I kraftig vind spares mye brensel dersom du bygger levegg av steiner.
- Dersom du koker i forteltet: vær hele tiden til stede, og sørg for at apparatet står stødig.
- Hvis du bruker rødsprittbrenner: Vent til den er garantert slukket og litt nedkjølt før du heller på nytt brensel for å fortsette fyringen.
- Legg kjeler som er brukt over bålet i en plastpose etter kokingen for å unngå sotsøl på annet utstyr.

KLESTØRK:

Erfarne villmarkinger benytter enhver anledning til å tørke vått utstyr og tøy, særlig i sol og vind.

BORTGJEMT: En bra plass å gjøre sitt fornødne er mellom sprekker i steinrøyser, eller i et hull inn til en bortgjemt fjellskrent.

Foto: Elisabeth Ørving

natta, trengs mye ved og/eller grove stokker. Alt bør være klart i god tid før mørket setter inn. Å farte rundt i skogen på vedsanking med lykt er langt mer tidkrevende enn om jobben blir gjort i dagslys.

DOBESØK

Mange friluftsfolk er utrolig lite opptatt av hvor de driter i skog og fjell. Som ved en av de fineste overnattingsplassene i mine hjemmemarker. Dette er på ei utrolig flott og idyllisk halvøy som mange besøker. Etter forsommerens helger er det nesten hvert år bæsj og dopapir «overalt» nær leirplassen, også midt i en liten sti som går til en yndet fiskeplass på en liten odde. Dette på tross av at det

NOK BÅLVED: Bål som skal vare lenge, brenner opp temmelig mye ved. Vil du ha et langvarig kveldsbål så hent veden i dagslys.

ikke langt unna er både kratt og en liten usjenert fjellskrent der mose og stein kan dekke etterlatenskapene.

Særlig når flere er på tur bør det være en naturlig del av leirarbeidet å avtale hvor man skal gjøre sitt fornodne. Det kan være litt bortgjemt ved ei steinrøys eller en veltet trestamme der det er lett å legge noe over etterlatenskapene. Finner vi et naturlig hull i bakken, er dette ideelt. Det er også stort sett enkelt å lage et hull med en kraftig pinne eller sparke opp skogbunnen med støvelen. Sand, grus, steiner og løs bark kan skjule at vi har vært der.

ORDEN

At det er nyttig å vite hvor forskjel-

lige ting er i leiren, oppdager vi når det er mørkt og vi trenger noe som er på avveie. Jeg innrømmer gjerne at jeg litt for mange ganger har famlet etter utstyr i mørket, i håp om å føle meg fram til lommelykta eller mobiltelefonen. Sånt kan mildt sagt være frustrerende.

I teltet om natta har lykt og mobil fast plass i hjørnet eller i ei teltlomme hvis det finnes. Langt undertøy ligger mellom overkroppen og teltduken så det er raskt å finne og ta på dersom natta blir kald. Støvle og yttertøyet ligger rett utenfor åpningen mot forteltet, slik at det er enkelt og raskt å få på. Kokeapparatet, vann, noe mat og kjele står til høyre i ytterteltet.

Dersom det er plass, ligger det

meste av utstyret inni teltet i små og store pakkposer. Posene er gode hjelpere både når utstyret skal ordnes og for å holde fuktigheten ute. Det er nyttig at småting, som førstehjelpsutstyr og diverse småredskap ligger i en gul pose. Klær ligger i røde poser, fiskeutstyr i en som er svart.

REIN SONE

Forhåpentligvis har vi valgt en leirplass der det finnes drikkevann i nærheten. Vannet henter vi oppstrøms leiren i bekken eller elva som renner forbi, eller ved bredden litt unna dersom det er et tjern. De som er på tur sammen bør avtale hvor den rene sona er. Den velges naturlig nok også i trygg avstand fra doplassen.

Morgenvask og tannpuss gjøres i området nedstrøms den rene sona. Det samme gjelder vasking av spiseutstyr. Når det gjelder vask av kjeler, har naturen bra erstatninger for såpe. Sot fra bålet eller primusen vaskes av ved å dreie kjelen mot fin sand eller jord. Inni kan det bli reint etter en omgang eller to med for eksempel en gresstust med rot og jord. Før siste skylling er det lurt å gni rundt med en dott torvmose, som er desinfiserende.

MATEN

Når vi har valgt leirplass og det er høy lufttemperatur, er det fornuftig straks etter ankomst å se seg om etter en kjølig plass å plassere den delen av maten som bør oppbevares kaldt. Dersom en skal oppholde seg lenge et sted, er det bryet verdt å bruke litt energi på å finne et sted der det kan lages en primitiv form for jordkjeller.

Forskjellen på temperaturen ved overflaten og nede i et hull i ei myr kan være temmelig stor. Normalt har man ikke med spade på tur, men ved hjelp av en pinne eller flat stein lar det seg ofte gjøre å grave litt. Ofte vil det komme noe vann i hullet, så maten bør legges i en plastpose eller to før den legges ned. Hullet dekkes med torvmose og gjerne en flat stein.

En annen måte å holde mat eller fiskefangst kald på, er å legge den i en

tøypose som fuktes. Posen kan henges opp så vinden påskynder fordampingen av vannet som bevirker lavere temperatur. Dekk gjerne til med våt torvmose hvis matposen legges på en stein.

Det hender rev og mus forgriper seg på turmaten. Hunder har også en tendens til å forsyne seg av lett tilgjengelig mat. I museår er løsningen å henge den i en pakkpose i et tre eller bruke bokser av hardplast.

TØRKING

Sokkene er nesten alltid fuktige etter

HEIST OPP: Vi kjenner til hvordan friluftsfolk heiser opp maten «over there» for å hindre at den blir bjørnemat. Både fugler, mus, grevling og rev kan ødelegge eller stikke av med mat også i Norge. En løsning er å bruke tykk forpakning, en annen å henge maten i et tre.

► I LEIREN

Jeg har opplevd at både telt, presenninger og tarper har fått ansamlinger av vann i regnvær fordi duken ikke har vært stram og skrå nok. I verste fall kan hele montasjen ramle ned eller noe spjæres. Også på telttur kan duken bli hengende i bue hvis det på den ene siden er veldig skrått. Den enkleste løsningen er ganske enkelt å finne en flatere teltplass.

Ligger du under tarp eller presenning, kan en buet duk støttes opp med en stokk eller to hvor noe mykt legges mot duken for å hindre at gnissing ender med hull.

Dersom duken som buer seg ned ikke har snorfester, kan også dette fikses. Nå kommer den tynne, sterke snora i reparasjonssettet til nytte. Finn en rund stein, en liten kongle eller noe annet som holdes inntil duken på innsiden. Ta tak om duken og rundt gjenstanden fra utsiden. Surr snorenden noen ganger rundt den lille kulen som er dannet, og knyt. Dermed har du en bardun som kan festes i et tre eller til rajer (stokker) som du reiser opp.

en lang marsj. Et av de første gjøremålene ved leirplassen er derfor å skifte til et tørt par. Hvis tørkeforholdene er gode, skader det ikke med en gjennomskylling av sokkene i vann før de vris opp og henges til tork. Det samme gjelder trøya som kan være svettevåt etter en lang marsj.

Oppholdsvær med vind og sol er drømmeforhold for å tørke tøy. Jeg henger gjerne det som skal tørkes på småbusker eller greiner der sola kommer til med varmende stråler de første timene. Alternativet er å henge klær på teltbarduner eller på ei stram

snor mellom to trestammer. Noen meter sterk snor er uansett obligatorisk i utrustningen.

Kanskje regner det. Da kan bålet være redningen når noe skal tørkes. Under gunstige forhold går det an å henge klær under en tarp med bål utenfor, men dette er risikosport. Blir det for varmt eller gnistrer, kan tarpen skades. Noen hver av oss har gjennom årene med bål opplevd at votter eller sokker til tork har fått det for varmt og blitt brunsvidd. Et plagg eller noen sokker som er litt våte kan tørkes i soveposen gjennom natta. ●

LYKKE: Teltet er oppe, utstyret er plassert og føttene får hvile etter endt marsj.

ØRRETFISKE I JØRSTADELVA

JAKTEN PÅ GROV HØSTØRRET

Om høsten, når det er god vannføring, går storørreter fra Snåsavatnet opp i Jørstadelva for å gyte. Bli med på fisketur etter grove høstørreter, og få gode tips for hvordan du overlister dem.

Tekst og foto: Christer Rognerud

Datoen er 13. september. Det er gråvær og regn, og kun to dager igjen til fisket i elva stenger. Jeg står forventningsfull med fluestanga og ser på Jørstadelva.

Løvet på trærne har så vidt begynt å gulne. Vannføringen er stor. Elva er brun og whiskeyfarget. Bedre forhold

får du ikke her. Den legendariske dobbelkrokede våtflua March Brown lander like ved land på motsatt side av elva. Jeg hever fluestanga og mender fluesnøret mot strømmen, for at flua skal fiske dypere. Fisker meg sakte og konsentrert nedover den populære storfiskhølen.

Plutselig kjenner jeg et drag i flua.

STORØRRET- LYKKE:

Undertegnende med en storørret på 3,8 kilo tatt på en laksewobbler i Jørstadelva 13. september.

Fluesnøret strammer seg, og pulsen hopper i taket. Men det viser seg at det er falsk alarm. Det er bare en relativt stor kvist som har hekket seg i flua.

WOBLERFISKE

Løv, skit og rusk hekter seg i flua flere ganger. Jeg erkjenner at det må

> FLUEFISKE

Det er i hovedsak fargen på elva som bestemmer fluevalget i Jørstadelva – spesielt på høsten. Elva har en farge som minner om fargen på whisky – rustbrun.

Fluer med innslag av svart, oransje/rødt, kobber, gul og brun fisker erfaringsmessig veldig bra.

Det fiskes mye med dobbelkrokede våtfluer i str. 6 og 8. De klassiske fluene March Brown, Olsen, Thunder & Lightning og Zulu Silver fisker bra.

Ellers har jeg fisket godt med ulike laksefluer med kombinasjoner av de nevnte fargene. Blant annet den populære flua Sunray Shadow i svart og brun.

Det er viktig å velge fluesnøre og fortom som er tilpasset vannføring og fluevalg, akkurat som når du fisker laks.

fiskes dypere. Fluestanga legges bort og jeg finner fram lettspinnstanga og wobblerskrinet. Valg av wobbler er avhengig av vannføring og fiskeplass. Om du skal fiske rett under overflata eller dypt. Under rådende forhold velger jeg en wobbler som fisker relativt dypt.

Jeg bruker ofte håndlagde wob-

blere laget for laksefiske. Fordelen med disse er at du kan justere gangen og hvor dypt de går. De tåler også sterk strøm og ikke minst, stor fisk. Jeg velger en oransje- og svartstripet håndlaget laksewobbler.

«Tigeren» flyr gjennom den kalde høstlufta og lander like ved elvekan-ten på motsatt side. Jeg strammer

opp snøret. Laksewobbleren dykker ned under løvbladene og svømmer på tvers av strømmen. Rett overfor sandbunnen.

På grunna inne ved land, rett før jeg skal til å løfte wobbleren opp av vannet, kommer en stor rust-rød ørret i full fart mot meg og wobbleren. Like fort som den kom, >>>

> FISKEPLASSER

På våren, ikke lenge etter isgang, går ørreten fra Snåsavatnet opp i elva på næringsvandring. På denne tida har jeg hatt best uttelling i den nedre og ytterste delen av elva. Her har jeg fått flere storørreter i månedsskiftet april/mai. På høsten er det strekningen fra gapahuken overfor Jørstadbrua og opp til Kleivfossen som har gitt best uttelling. Hvilke områder som er best, er imidlertid avhengig av vannstanden. Er det høy vannføring, er min erfaring at ørreten gjerne står i dyphøler, i roligere partier lenger ned i elva, nært land og i strømkantene. Den beste fisketiden er vanligvis de første 14 dagene etter isgang på våren og vårflommen, og fra 15. august til 15. september.

BRUTALT:

Ørreten på 6,7 kilo rettet ut krokene på wobbleren, og hang kun i en krok da den ble landet.

FIN FLUEELV:

Jørstadelva har mange fine fluestrekker og er ei populær elv om høsten hos mange fluefiskere.

STORFISKEREN:

Oddbjørn Tingstad (t.h.) har tatt den største ørreten i elva. Den veide hele 12,2 kilo.

bråsnur ryggen og svømmer ut i elva igjen.

SNELLEHYL

Oppspilt og håpefull gjør jeg raskt et nytt kast i samme retning som den forsvant. Jeg sveiver veldig sakte og lar strømmen i elva gjøre jobben. I bakevja begynner jeg å sveive raskere. Jeg gjør et nytt kast, men det er ingenting å kjenne. På det tredje kastet, noen få meter fra land, smeller det. Høstørreten tar hardt og brutalt. Svømmer bestemt ut i strømmen og et godt stykke nedover elva, før bremsen på snella slutter å knitre. Jeg får ørreten ut av strømmen og inn i bakevja. Går sakte, med stanga hevet mot grusøra, like ovenfor meg. Den feite hannfisken glir utslitt inn på grusøra. Den er i super kondisjon, rund og feit. Vekta stopper på 3,8 kilo. En fantastisk start på fisketuren.

Etter behørig fotografering av fangsten fisker jeg meg over de beste hølene, og jeg får tre kilosfisker, men ingen flere av de virkelig store rug-

REKORDØRRET: Kjell-Harald Myrseth tok bestenotering på ørret i Jørstadelva i 2009 med denne ryggen på 6,7 kilo. Tatt på en leddet oransje og hvit wobblen fra Rapala.

gene som har kommet opp fra Snåsavatnet.

STORØRRETSTAMME

Jørstadelva har ingen stedegen storørretstamme, men det har Snåsavatnet som er Norges sjette største innsjø. Det er i forbindelse med næringsvandringen på våren og gytevandringen om høsten, at storørreten går opp i elva.

På våren er det etter isgangen og i forbindelse med vårflommen i april/mai at fisket er best. Da er det de nedre og ytterste strekningene av elva, nedenfor Jørstadbrua, som har vist seg å gi best uttelling. På denne tiden kan ørretene være glupske. Jeg har fått flere ørreter som har slukt både mus og frosk.

HØY VANNFØRING

Om høsten, overgangen august/september, går ikke storørreten opp i elva før det er god nok vannføring. Vannstanden går fort opp og ned, så det gjelder å være på plass når forhold-

dene er gode. I alle fall hvis du er på jakt etter storfangst.

Da Snåsa fjellstyre drev eget klekeri og satte ut ørret i Snåsafjella, fanget de stamfisk i Jørstadelva. I forbindelse med dette arbeidet fant de ut at det gikk opp mest fisk i elva under den andre flommen om høsten. Dette stemmer også med min erfaring. Jeg og noen sportsfiskere var så heldige at vi fikk gleden av å oppleve dette i 2009.

Da var det svært høy vannføring og elva var brun. Det regnet og blåste. Fluestanga var det bare å legge bort. Vi hadde en teori om at ørretene hadde beveget seg lengre ned i elva på grunn av den høye vannføringen, noe som skulle vise seg å stemme.

ØRRETRKORDER

Om kvelden gikk Kjell-Harald og Lars et godt stykke nedenfor den nederste gapahuken, hvor elva er dypere og roligere. Etter en knapp time kom Kjell-Harald blid opp til gapahuken med en monsterørret på hele 6,7

kilo. Han fortalte at han hadde kjørt fisken i 20 minutter, før han fikk øye på den inne ved land. Ørreten hang da kun i den ene krokspissen på treblekroken, og splittringen så ut som ett åttetall. Det var nærmest et lite under at han klarte å få den svære ørreten på land.

Storfangsten var en solid bestenotering for 19-åringen fra Balsfjord i Troms. Men det skulle vise seg være bare var starten på en uforglemmelig kveld i Jørstadelva.

Ikke lenge etter at Lars hadde stått og beundret ørreten til Kjell-Harald, fikk også han et skikkelig napp. I strømkanten nedenfor gapahuken jafset ørreten i seg wobbleren. Ruggen raste ut med 20 til 30 meter sene nedover elva, før den roet seg. Lars

jobbet den tålmodig inn mot land. Jeg sto klar med håven, men ørreten ville ikke opp. Den sto og stanget ned mot elvebunnen, helt inne ved land. Lars holdt stangtuppen ut fra land, for å unngå at snøret satte seg fast i kvister og gress. Etter mye styr kom ruggen opp til overflata og jeg fikk lirket ørreten på 4,4 kilo opp i den altfor lille håven. Lars smilte fra øre til øre, og nok en ørretrekord var et faktum.

Som om det ikke var nok, landet Kjell-Harald en smellfeit hannfisk til på 2,8 kilo i skumringen. Før han satte kursen hjem til Balsfjord, ved det han 1000 kroner på at han skulle ta en større brunørret i sine hjemstrakter. Jeg har fortsatt 1000 kroner til gode.

NY BESTENOTERING: Lars tok denne ruggen på 4,4 kilo kort tid etter at Kjell-Harald tok sin monsterørret.

➤ JØRSTADELVA

Jørstadelva ligger i Snåsa kommune og har sitt utspring fra de nordøstlige fjellområdene og elva Imsa i Imsdalen. Elva renner gjennom kulturmark og frodige områder med uberørt mark. Fiske i Jørstadelva foregår fra Kleivfossen til elvas utløp i Snåsavatnet, en strekning på ca. 9 km. Elva er rolig og relativt dyp i den ytterste delen. Et stykke overfor Jørstadbrua blir elva grunnere med mer fart på vannet. Fra dette området og opp til Kleivfossen er det stort sett fine forhold for fluefiske.

Jørstadelva.no

JØRSTADELVA: Her er en tegning av Jørstadelva, fra Snåsavtanet og opp til Kleivfossen.

➤ FISKEKORT OG OVERNATTING

Fiskesesongen starter vanligvis i april/mai og varer fram til 15. september. Fram til 1. september selges følgende kort; døgnkort kr 100, ukekort kr 300 og sesongkort kr 600. I den eksklusive perioden fra 1.–15. september gjelder ikke sesongkortet. I denne perioden selges det kun døgnkort til kr 200. Fiskekort selges på Inatur.

Det finnes flere overnattingsmuligheter i nærområdet til Jørstadelva. Alt fra en gammel husmannsplass med selvhushold, til hytter og hotell – Strindmoen camping og Snåsa hotell.

Av Dag
Kjelsaas

Her vurderer og
tester vi rimeligere
turutstyr. Produk-
tene er ikke testet
over lang tid

CAPS MED KAMUFLASJE

Under jakt på en del fuglearter som duer og gress, eller når det snikjaktet eller posteres på dyr, er naturlig nok hodet den kroppsdelen som lett kan avsløre oss. Her er en caps med påmontert kamuflasjetett som vil skjule ansiktet, mens øynene er frie til observasjon og skyting.

Kamuflasjemønsteret går i klassisk, ikke for mørkt tre-mønster med grått, brunt, hvitt og grønt. Nettet dekker bra rundt hodet

og hele halsen. Capsen og nettet fungerer bra i de fleste miljøer. Jeg har gjort en liten forbedring ved å sy på snorstramming foran, slik at den også kan strammes under haka for å unngå faren for at nettkanten glir opp ved øynene. Nettet er så tynt at det ikke er problematisk å ha inni capsen når det ikke brukes.

Konklusjon: Bra kombinasjon caps-nett.

BRUNST CAMOCAPS MED MASKE

Brunst.no

Pris: kr 249

Montering: Borrelås i bakkant av maske

Caps: Borrelåsregulering bak

+ Kamomønster.

- Nettkant kan gli opp mot øynene.

TATT AV VINDEN

At vind forlenger koketiden i et friluftskjøkken er et kjent problem, enten vi fyrer med gass eller noe annet. Problemet kan løses ved å finne en plass i le eller sette opp noen steiner som beskyttelse. En enklere metode er å investere noen få kroner i en vindskjerm i aluminium, som denne fra Firemaple.

Skjermen fungerer bra til mange kokeapparater, er lagd i aluminium og tåler å brettes eller rulles sammen gang på gang. Det ville vært en forbedring med en clips eller låsemekanisme når den er satt opp. Den er så lett at du bør sikre med et par steiner på siden i ekstra sterk vind. Finnes også i høyere modeller.

FIREMAPLE VINDSKJERM

XXL.no

Pris: Kr 99

Materiale: Aluminium

Høyde: 15 cm

Lengde: 75 cm

Vekt: 59 g

+ Tar liten plass. Lett.

- Ikke oppbevaringspose

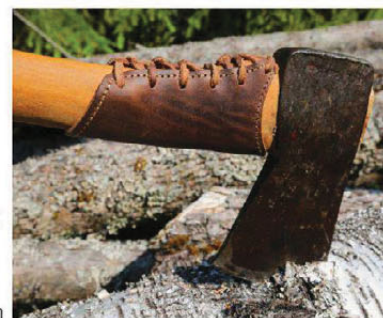
Konklusjon: Rimelig, lett vindskjerm

PRAKTISK, MEN ...

Øksa er viktig for oss som hogger ved og er på tur. De fleste av må nok innrømme at vi ikke alltid treffer hundre prosent, og da er det ofte skaftet det går ut over. Resultatet kan bli at skaftet splintres, men oftest blir det bare skader på den delen av skaftet som er nærmest øksebladet.

Her er en skaftbeskytter som demper slaget og beskytter skaftet. Den er i tre millimeter tykt lær, og leveres med lærreim som skal træs gjennom hull i beskytteren. Træingen tar noen minutter, men er relativt enkel å gjennomføre og fester lærappen bra.

Etter noen prøvehogg med innlagt bom, tyder det på at det skal svært mange feilslag til før lærer er slitt ut.

Konklusjon: Aktuell for dem som hogger og bomber mye.

HULTAFORS SKAFTBESKYTTER

Norteam engros AS/

Jaktia Bjørkelangen

Pris: kr 281

Materiale: Lær

Lengde: 12 cm

+ Sparer skaftet

- Ikke en «må ha»-sak

STORTTEST

TURBUKSER FOR NORSK NATUR

Denne testen omfatter bukser med og uten membran. Begge typer har fordeler og ulemper og begge typer har sine tilhengere. Vi trives rett og slett med ulike løsninger.

I tillegg kan været og typen tur vi skal på medføre at vi velger en membranbukse på en tur, men ikke på en annen tur.

Tekst og foto: Arne Trond Hamarsland

Når du skal velge i jungelen av turbukser, må du først finne ut om du ønsker en vanntett (skallbukse) eller en klassisk (ikke vanntett) turbukse. Eller kanskje du trives best med ei klassisk, behagelig og luftig turbukse som hovedbukse og så ha med ei lett skallbukse som du kan tre utenpå når det er behov for det.

Når du har bestemt deg for dette, kommer det viktigste: Å finne ei bukse som passer deg. I testen har vi ikke vurdert passform nettopp fordi dette er individuelt. Men det vi har vurdert er om buksa er god å gå i, spesielt om det er lett å løfte knærne høyt uten at

buksa strammer. Motbakkene er tunge nok uten at du må sloss med buksa i tillegg. Eksempler på noen bevisste valg kan være:

- Tur på 1 til 2 dager med sjanse for noen regnbyger og temperaturer mellom 10 og 15 pluss. Mitt førstevalg: Klassisk turbukse, vindtett, puster godt, suger til seg lite vann og tørker lett

- Tur på 1 til 2 dager med nedbørsperioder på flere timer: Klassisk turbukse til tørre forhold, lett skallbukse med glidelåsåpning i sidene slik at den kan trekkes over uten å ta av støvlene

- Tur 1-2 dager i drittvær: Vanntett skallbukse med for eksempel longs (gjerne netting) i merinoull under

SLIK ER TESTEN GJENNOMFØRT

Buksene er mottatt nye fra leverandør/produsent. De er brukt under varierende værforhold sommer 2025.

Vanntest/tørketid: Buksene er veid tørre, så skylt i kaldt vann ca 30 s, hengt opp ca 1 min til de sluttet å dryppe, så veid med 30 min intervall til de var tørre (ikke mer enn 10 g tyngre enn første veiing). Alle buksene hang på rekke med så like tørkeforhold

som mulig, forhold: 20 grader, lett skydekke og litt vind.

Testen viser at vannet fordampes fra buksene med omtrent like mange gram per tidsenhet. Det er derfor antall gram vann buksa suger til seg som avgjør hvor lang tid du må gå med den før den er tørr igjen. Kunststoff som suger lite vann blir derfor raskt tørr, mens bomullsblandinger som suger mye vann tar lang tid å tørke.

A pair of dark blue or purple cargo pants, shown from the waist down. The pants feature multiple pockets, including a large side pocket with a zipper and a smaller pocket on the thigh. The legs are slightly tapered and have zippers at the ankles. The pants are displayed against a white background.

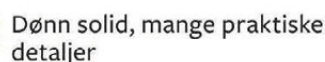
Villmarksliv August 2025

www.norrona.com

SKJØTSEL: Maskinvask 40 grader, strykejern maks 110 grader, tørketrommel lav temp, tåler kjemisk rensing i fluorkarboner
PRIS: 9999

Svært solid fjellbukse i Premium Gore-Tex, utviklet med norsk alpin redningsgruppe. Laget for klatring, redning og arbeid i høyfjellet. To store håndlommer og to lårommer med vannavvisende YKK-glidelåser – sistnevnte med innvendige nettinglommer for mobil. Strammes med borrelås i livet, og har glidelås for feste av bib-overdel. Justering under kne, på legg og nederst med elastisk snor. Avtakbare snømansjetter og glidelåssplitt gir 7 cm ekstra omkrets. Kneputelommer (26x18 cm), forsterkede slitaspunkter og refleksdetaljer. Dobbel, vannavvisende glidelåser i sidene for god lufting og enkel av-/påtaking med støvler. Tåler ekstremvær, puster godt, men er tung, trekker vann og tørker sakte. En bukse du kan stole på når det virkelig gjelder.

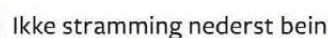
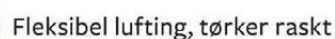
9

Bergans, www.bergans.com

PRIS: 3999

Rabot Alpine 3L er ny modell fra Bergans. Doble, vannavvisende kvalitetsglidelåser fra YKK helt opp på låret gir meget fleksible luftemuligheter og at buksa kan tas av/på uten at du må ta av støvlene. 5 solide beltehemper kombinert med regulerbar/elastisk borrelåsstramming i livet gir stor fleksibilitet. Med tung sekk og stramt hoftebelte, kan du kutte beltet, i andre situasjoner setter du på beltet og kan henge redskapen der. Er blant buksene som tørker raskt. Gode håndlommer og ei romslig lårlemme, alle med vannavvisende glidelåser. Solid forsterket på innside av bein nederst. Tåler kraftig regn (20 000 mm) og høy aktivitet (pusteevne 20 000 g/m²/24 timer)

8

KLÄTTERMUSEN GERE 3.0

Klättermusen, www.klattermusen.com

MATERIALER: Levitend (95% polyamid/5% elastan),
Oculus Icebreaker-forsterkninger

VEKT: ca. 777 g (M)

STØRRELSER: XS-XL

FARGER: Dusty Green, black, midnight blue, dark khaki

SKJØTSEL: Maskinvask 40 grader, strykejern maks 110 grader, ikke rens eller bleking

PRIS: 3000

Gere 3.0 er en siltesterk og solid turbukse med stretch. Det solide Levitendstoffet gjør at den er blant de tunge buksene. Buksa har mange praktiske romslige lommer, 2 åpne håndlommer foran og 2 åpne baklommer. I tillegg 2 store lårlommer med glidelås og regnklaff. 5 solide beltehemper og medfølgende lavprofil, elastisk belte med klikklås. Effektiv elastisk snorstramming nederst på beina. Strammelås dekkes av klaff når den ikke er i bruk. Gamasjekrok som kan festes ute av veien når den ikke er i bruk. For de varme dagene er det ca 24 cm lange lufteåpninger med glidelås, dekkklaff og insektsnett på utside av lårene. Forsterket nederst på beina og i fremkant av lårlommer. YKK-glidelåser

Mange praktiske lommer

Tung

8

ARC'TERYX GAMMA PANTS

Arc'teryx, www.arcteryx.com

MATERIALER: Ytterstoff 88% nylon/12% elastan,
fôr 100% polyester

VEKT: ca. 354 g (34Reg)

STØRRELSER: 28R-38T

FARGER: Void, canvas, tatsu, black, black sapphire

SKJØTSEL: Maskinvask skånsom 30 grader, strykejern maks 110 grader, tørketrommel lav temp, ikke rens eller bleking

PRIS: 2199

Gamma buksene er primært laget for klatring der funksjonalitet og bevegelighet er viktig. Mendet gjør den også til en praktisk og anvendelig turbukse. Den er lettest i testen, den suger til seg minst vann og er blant buksene som tørker raskest. Stoffet er elastisk og gir god bevegelighet. Et 25 mm bredt belte er integrert i linningen, lavprofil krok/strammer i metall fungerer godt og er lite utsatt for skade/svikt. Lavprofil gjør at hoftebeltet kan strammes godt uten at det oppstår gnag pga bukse/belte. 2 håndlommer og en lårlemme, alle med YKK-glidelås. Elastisk snorstramming nederst på beina, gir seg ved hard belastning og strammeløkka må stappes på innside for ikke å være i veien.

Lett, tørker raskt

Stramming nederst på beina kunne vært bedre

7

IKKE
OPTIMALT:
Beltespenne i plast, med utstikkende plastprofil til å holde beltet sammen, er ikke den beste løsningen.

45

MER MILJØVENNLIGE

Flere produsenter har kuttet ut fluorbaserte kjemikalier (PFAS) for å gjøre plaggene vann- og smussavvisende. Bakgrunnen er at PFAS brytes svært sakte ned og kan hope seg opp i mennesker og dyr. I stedet brukes alternativer med voks, silikon eller polyuretan. Dette er ikke like holdbart som PFAS og for å kompensere for dette brukes gjerne bedre membraner som Gore-Tex ePE eller Sympatex.

De tradisjonelle membranene fra Gore-Tex var laget av ekspandert polyuretan (PU) og inneholdt PFAS. Den nye ePE membranen er laget av ekspandert polyetylen og inneholder ikke fluorforbindelser. I tillegg er ePE tynnere og lettere enn de eldre membranene. Tester viser at de plagg med de nye membranene er like vanntette og pustende som tidligere Gore-Tex plagg. I tillegg er de mykere og lettere.

MEMBRANEN

Det er viktig å holde membranen tørr på utsiden. For å slippe ut vanndamp («puste») er membranen avhengig av at damptrykket er høyt (fuktig) på innsiden og lavt (tørr) på utsiden. Hvis utsiden av membranen er våt er damptrykket høyt også på utsiden og fukttransporten ut av plagget stopper mer eller mindre opp.

Membranens vanntetthet oppgis i hvor mye den tåler før vann trenger gjennom.

- 6000–10 000 mm: Tåler lett regn
- 11 000–15 000 mm: Moderat regn
- 16 000–20 000 mm: Kraftig regn
- Over 20 000 mm: Svært kraftig regn

Pusteevne oppgis i gram oksygen som kan passere membranen i løpet av 24 timer

- Opptil 10 000 g/m²/24 timer egner seg for lavintensiv aktivitet

- 10 000–15 000 g/m²/24 timer egner seg for moderat aktivitet som gåing
- Over 15 000 g/m²/24 timer egner seg for høy aktivitet som motbakke eller løping

I praksis vil gode luftemuligheter via glidelåser/lufteåpninger være viktigere enn stoffets pusteevne.

HVA ER DWR?

Det betyr at stoffet har en slitesterk, vannavvisende behandling (Durable Water Repellent). Denne får vannet til å perle seg på plagget i stedet for å trenge inn i stoffet. Dette holder for eksempel membranen tørr slik at pusteevnen opprettholdes, viktig for eksempel for Gore-Tex plagg.

Norsk kvalitetsfôr til aktive hunder

**22 stk.
våtfôr på
kjøpet***

Gjelder ved kjøp av 12 kg Energy eller Extreme tørrfôr

*Kampanjen gjelder hos utvalgte forhandlere.
Kan ikke kombineres med andre tilbud.

Appetitt

Av John
Arne Tungen
og Aktivt
Testteam

SOLID OG KOMFORTABEL

Aircontact Pro er en solid og komfortabel sekk som passer godt for deg som skal bære forholdsvis tungt og langt.

Med en egenvekt på nesten 3 kg og en veiledende pris på rundt fem tusen kroner, burde dette være en sekk i det øvre kvalitetssjiktet, og det er en god, klassisk storsekk tilpasset vandring og lengre turer.

Det er godt med festepunkter, flere gode løsninger som blant annet avtagbare lommer som festes til hoftebeltet, justerbar ryggengde, generelt et godt bæresystem, kompresjonssystem, opplegg til drikkesystem, topplokk som kan tas av og brukes som dagstursekk, osv.

Solide materialer og god produksjonsteknikk, og sitter godt på ryggen.

Litt mange reimer, glidelås og lommer etter våre preferanser, men dette er litt smak og behag. Vi opplever at egenvekt og veil. pris også er litt for høy sammenlignet med tilsvarende modeller på markedet. Vi har testet både herre- og dameutgaven. Flott sekk til de turene der du skal bære langt og tungt.

AIRCONTACT PRO 75+10

www.deuter.com/int-en

Pris: 4900

Volum: 75+10

Vekt: ca. 3 kg / ca 2,9 kg (dame)

Anbefalt pakkevekt: 15–30 kg

Passer til kroppslengder: 170–195 / 158–178 cm (dame)

- + Gode justeringsmuligheter, solid, sitter godt på ryggen
- Egenvekt, mange detaljer

KJEKT Å HA

Granville Crossbody Bag fra Arcteryx er en liten veske til tur-, daglig- eller reisebruk som er tiltenkt å kunne bæres om livet, over en skulder eller på skrå over brystet eller på ryggen. I praksis ser vi at mange har den på brystet når de er på reise, eller er i områder med mye folk der vi trenger å ha god kontroll. Til fots, på ski eller på sykkelturen i marka og på fjellet her hjemme har man den stort sett bak på ryggen som en «rumpetaske» eller bak på ryggen på skrå over en skulder.

Det som er litt annerledes med denne

sammenlignet med tilsvarende andre vesker, er produksjonskvaliteten, og at denne er vanntett. Materialet som vender inn mot kroppen er utformet på en måte som gir god lufting og bedre fukttransport, sømmer er teipet og glidelåsen er så godt som vanntett.

Vesken har en praktisk størrelse og gir god plass til telefon, nøkler, en tynn vindjakke, reisedokumenter og en liten matpakke eller snacks. Innvendig lomme som er godt egnet til pass eller mobiltelefon. Godt, solid belte, solide løsninger og slitesterkt materiale.

GRANVILLE CROSSBODY BAG

www.arcteryx.com/no

Pris: 1099

Vekt: 175g

Volum: 3 liter

Kommer i flere farger

- + Slitesterk, vanntett, hendig størrelse, høy kvalitet
- Lite negativt

FLERE SMARTE LØSNINGER

Pro R 4 er et av de helt nye oppblåsbare liggeunderlagene fra velkjente Helsport. Selv om dette er et 3-sesongers underlag, har vi også testet det på noen vinterturer med hell. Et dedikert vinterunderlag isolerer mer i seg selv enn et slik 3-sesongers, men om man kombinerer med et standard underlag så

økes isolasjonseffekten betraktelig, samtidig som man beskytter det oppblåsbare underlaget mot unødige slitasje og punkteringer. Denne nye serien med underlag fra Helsport er ikke de letteste vi har testet, men har en god balanse mellom egenvekt og funksjon. Flere gode løsninger, som festepunkt slik at du kan henge sammen flere underlag for å hindre at de sklir fra hverandre inne i teltet, festepunkt til hodepute og en pakkpose som også fungerer som pumpepose. Noe av det vi kanskje likte best, er at sidene på underlaget er litt forhøyet, slik at du ligger mer stødig midt på underlaget og ikke ruller så lett av i løpet av natten.

PRO R4 LIGGEUNDERLAG

www.helsport.com/no

Pris: 2900

Vekt: ca. 700g

Mål: 180x55x7 cm

R-verdi: 4,60

Resirkulert yttermateriale

- + Solid, komfort, flere gode løsninger, opphøyde sider, lett å pakke
- Ikke det letteste vi har testet, ellers lite negativt

GODT NYTT FRA REAL TURMAT

Drytech har et imponerende utvalg av blant annet frysetørret turmat i sitt sortiment. Selv om vi opp gjennom årene har testet mange måltider fra Real, kan vi nok ikke pårope oss å ha smakt alle. Her er utvalget stort, og en kan gjøre valg ut fra om en foretrekker kjøtt-, fugl-, fisk- eller vegetarretter, for å nevne noe.

Denne gangen har vi fått teste den helt nye utgaven av Tex-Mex Torsk. Vi må innrømme at vi i testteamet er store tilhengere av torske-rettene til Real.

En utfordring tidligere har vært at fiskebitene har vært litt store i forhold til en del av de andre grønnsakene. Nå er dette endret slik at fiskebitene er blitt litt mindre, mens bitene av gulerøtter er blitt litt større. Vi opplever dette som en god rett med tanke på smak, men litt vel salt. Oppgitt tilberedelsestid på 8 minutter er litt kort, vi fikk best konsistens etter ca 10 minutter.

God, norsk torsk satt sammen med mais, chili, hvitløk og spisskummen. Litt annerledes enn en del andre turretter, men den får en anbefaling fra oss.

TEX-MEX TORSK, FRYSETØRKE TURMAT

www.realoutdoorfood.com/no

Pris: 130

Vekt tørr: 120g

Vekt tilberedt: 500g

Kalorier totalt: 480

Gluten- laktose- og melkefri

Tilberedelsestid: 8-10 minutter

- + God konsistens, mye smak, godt næringsinnhold, lang holdbarhet
- Litt for salt

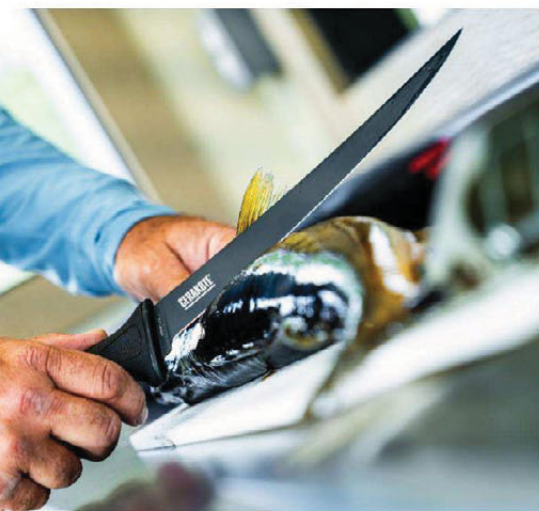
Tekst:
Peter Nagy

MOSKITO GUARD

MORNA, MYGG!

Innpåsliten mygg kan ødelegge en fiske-tur, men det fins hjelp mot de blodtørstige beista. Mosquito Guard skremmer bort både mygg og knott, samt hestelusfluer og hjorte-lusfluer. Den inneholder blant annet 20 prosent picaridin som skal være minst like effektiv og mer miljøvennlig enn DEET. Virker i åtte timer før du trenger en sprut til. Veil. pris: 179 kroner.

Leverandør: Seeberg

RAPALA STEALTH

KNIVSKARP

Rapala Stealth FKF Fillet-kniver er en serie sylskarpe kniver som hjelper deg til å få ut lekre benfrie fileter av fangsten. Knivbladene har en avansert coating som gir en slitesterk overflate. Bladet er laget av tysk rustfritt stål. Du kan velge mellom to ulike fleksibilitets-grader i bladet.

Veil. pris: 499 kroner.

Leverandør: Rapala VMC

THE CURL

FISKEN VIL HA KRØLLER

Sjekk den krøllele halen! Men så heter også dette softbaitet The Curl. Halen er super-responsiv med en livlig flagrende bevegelse som settes i gang selv ved langsom sveiving. The Curl er utstyrt med dufter i buken og på ryggen av den tiltrekkende sorten. The Curl kommer i mange farger slik at du kan bruke den under ulike situasjoner og vannforhold.

Veil. pris: 69 kroner.

Leverandør: Rapala VMC

CALDIA

LEKKER SNELLE

Daiwas klassiker Caldia har fått en ansiktsløftning, med den patenterte Airdrive i spole, rotor og bøyle. Slure-bremsen er forbedret, demper fiskens første stress supermykt, og strammes deretter og bremser fiskens rømninger skikkelig. Årets modell kommer i størrelsene 1000S, 2000S og 2500S med ekstra grunn spole og opptil fem kilo bremsekraft, samt i 2500, 3000 og 4000 med standard spole og ti kilos brems. Den nye modellen er både lettere og lekrere, ifølge produsenten.

Veil. pris: 2869 kroner.

Leverandør: Daiwa

SØVIK AUREN

BYR PÅ MYE ACTION

Nå kommer Sövik Auren i en ny utgave, som er designet for å lure sjørørreten på kroken. Sluken kan fiskes både hurtig og sakte, og selv i lav fart har den en forlokkende gange. Legger du inn spinnstopp på flere sekunder, roterer sluken mens den synker, samtidig som den skifter synkeretning. Sövik Auren kommer i mange ulike farger og tyngder. Den er laget for sjørøretfiske, men prøv den også på ørret og andre predatorer.

Veil. pris fra: 75 kroner

Leverandør: Sövik

Tekst:
Peter Nagy

DAMASCUS 18

18 VERKTØY, FAKTISK

Damascus 18 er enda et multiverktøy av typen «Må ha den, selv om jeg aldri får bruk for den». Men du får bruk for den, altså. Som navnet tilsier, her får du hele 18 funksjoner. Et sylskarpt knivblad selvfølgelig, med bølgemønstre. I tillegg får du sag, saks, avbitertang, boksåpner, en avtagbar, reversibel bit med stjerneskrue og mye mer. En låsemekanisme gjør at kniven ikke bretter seg over fingrene dine under bruk. Damascus har også selvlysende deler slik at det er lettere å finne den - og bruke den - i mørket. Veil. pris: 699 kroner.

Leverandør: Falkeberg

STABILOTERM TRE-BEN:S

DET ER SÅ LETT

De som sverger til å bygge sine egne pyramider fra naturen når de skal bruke steikepanna på bålet trenger ikke å kjøpe dette stativet. For oss andre, du verden så praktisk å bare brette ut to bøyler av solid stål som attpåtil henger sammen i enden. Vips så har du et bålstativ og slipper at steikepanna sklir ned i bålet med egg og bacon og hele sulamitten. Veil. pris: 299 kroner.

www.hektapatur.no

Y LIGHTLINE AIR

ULTRALETT

Med en skalljakke du har med deg i tilfelle rottefelle værromslag er det viktig at den er lett og tar liten plass i sekken. Y LightLine Air Pure Windbreaker veier rundt 100 gram og er like liten som mobilen. Genial for en fottur i fjellet. Ikke den mest slitesterke, men super når det blåser opp eller kommer noen dråper, og den har gode pusteegenskaper. Veil. pris: 3699 kroner.

Leverandør: Bergans

ÖVIK HEMP SHIRT

MAO-KRAGEN PÅ MOTEN

Mao-kragen heter denne beskjedne kragen som ikke har snipp engang. Kragen ble utviklet i Kina i forrige århundre som et alternativ til tradisjonelle kinesiske drakter og vestlige stiler, og var ment å være praktisk og enkel. Senere ble kragen knyttet til den kinesiske kommunistlederen Mao Zedong som brukte en skjorte med en slik krage hver bidige dag. Denne fritidsskjorta er laget i en kjølig blanding av hamp og lyocell. En artig detalj er en skjult lomme med glidelås i sidesømmen. Veil. pris: 1499 kroner.

Leverandør: Fjellreven

ABISKO HYBRID TRAIL

ELASTISK MIDJE

Dette er Fjellrevens første G-1000 turbukse med elastisk midje, noe som gir en suveren passform og eksepsjonell komfort på tur. Framsiden har et stretch-stoff som gir ekstra slitestyrke og værbeskyttelse, mens baksiden har full stretch for maksimal bevegelsesfrihet og ventilasjon. Buksen kan også vokses med Fjellrevens egen voks, hvis du skal ut i røft vær. Netting og glidelås i sidene gir god lufting på varme dager. Veil. pris: 2599 kroner

Leverandør: Fjellreven

FESTMÅLTID: Mageinnholdet til storfisken levnet ingen tvil om hva som hadde forårsaket de voldsomme vakene.

MINE BESTE ØRRET-OPPLEVELSER

Lars Nilssen er en av landets mest kjente og profilerte fluefiskere. Han driver nettstedet larsoglars.no og har deltatt i flere TV-programmer. Her forteller han om sine beste ørretopplevelser!

Tekst og foto: Lars Nilssen

STOKKMAUR-ØRRETE

Det var den heftigste hetebølgen i Sør-Norge på flere tiår. Lufta sto stille. Termometeret pendlet mellom 22 og 35 grader, og vanntemperaturen steg raskt. De første kveldene i traktene rundt Femunden fikk vi et spennende fjærmyggfiske etter røye, men snart var kveldsvakene historie. Røyene søkte dypere, og de få ørretene i vannet fant mat uten å vake. Meteorologen meldte vedvarende sol og varme.

Snart satt jeg i kortbukse ved vannkanten og leste krim i stedet for å gå i vadebukse og speide etter vak. Men tre setninger inn i side 124 av «Menn som hater kvinner», deiset en bevinget stokkmaur ned midt i boka. Den kravlet keitete mellom linjene før den skled ned i midtskjøten.

STOKK-MAURFANGST:

En ørret på nesten tre kilo tatt tidlig på ettermiddagen en glohet sommerdag i slutten av juni.

Foto: Pål Hedenstad

To sekunder senere brøt lyden av et plaskevakk stillheten. Så ett til. Jeg kastet fra meg boka og snek meg panteraktig mot bredden. Flere kjempemauro kravlet i vannkanten. Et nytt plask – nå inne ved sivet der jeg nettopp hadde gått. Hvordan kunne en så stor ørret vake der inne midt på dagen?

Jeg vadet forsiktig ut. Enda et vakk, nå 20 meter unna. Sikkert samme fisken – patruljerende i matfatet. Jeg ble stående. Ofte tar slike fisk runden på ny.

Snart kom den tilbake, på vei mot sivkanten. Den beveget seg raskt og scannet overflaten. Flua mi landet halvannen meter foran. Fisken nærmet seg, men flua sank. Ærre mulig, jeg hadde glemt å impregnere! En stokkmaur drukner ikke med én gang. Fisken sank under overflaten, fikk mistanke og forsvant.

Men den kom tilbake. Denne gangen landet en nyimpregnert flue perfekt. Fisken nølte ikke. Det gjorde ikke jeg heller. Selv om jeg så den innpå tre kilo tunge fisken nærme seg, holdt jeg igjen. Tilslaget satt – og satt sent nok.

At en ørret på nesten tre kilo oppsøkte denne vika midt på den glohete ettermiddagen, betydde bare én ting: stokkmaursverming. Og det holdt.

DEN STØRSTE DØGNFLUA: *Ephemera vulgata*, eller innsjøduskgjelledøgnerflue, som den heter på norsk, kan ha en kroppslengde på opptil 25 mm.

DEN FØRSTE STORE

På en søndagstur i Nordmarka i juni 1995 havnet jeg plutselig midt i en klekking av den store døgnerflua *Ephemera vulgata* – og i et ørreteldorado jeg ikke trodde fantes.

Knappt framme ved Blankvann hørte jeg leven i vika i nordenden. Svære vakringer bredte seg utover vannet. Fem feite ørreter kruste tett på land og gaflet i seg gigantiske insekter.

Jeg stormet tilbake til sekken, men flueboksen min

hadde ingenting som lignet. Den største flua var knapt halvparten så stor. Jeg modifiserte en Humla #10, og til nød kunne den minne om vrakgodset på vannet.

Det gikk en time. Så to. Jeg kastet igjen og igjen. Ingen ting skjedde. Flua druknet et par ganger, men bare fordi størret tok ekte vare like ved. Jeg var nær ved å gi opp – dette var det mest forsmadelige jeg hadde opplevd som fluefisker.

Så kom en familie for å bade, rett bak der jeg hadde vaklet meg ut på to gamle tømmerstokker. De viste ingen nåde. Plasket løs midt blant halvdøde vulgataer og glupske ørreter. Jeg ba dem gå et annet sted, men fikk ikke gehør. Vakene forsvant i det minstemann gjorde et mageplask i mekkavika.

Skuffet trakk jeg meg inn i vika igjen og fant ly under en gran. Der satt jeg apatisk og stirret på den livløse overflaten. Så – et vak. Til høyre, tett på sivet. En dragsuglignende virvel vitnet om storfisk.

Plutselig dukket vulgataene opp igjen. Ny ballade – ikke som før, men nok til å gi håp. På første kastet var en fisk oppunder bastardflua mi. Så forsvant den – med flua i kjeften.

– Er den stor?

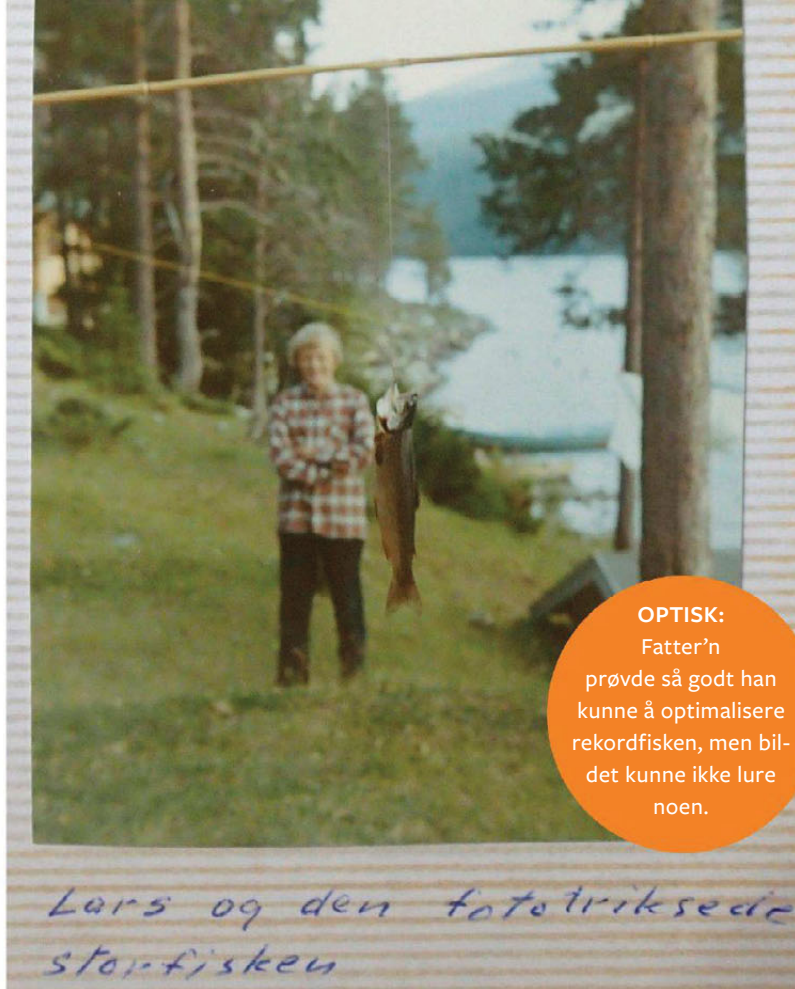
Badegjestene var tilbake, nå i klær. Jeg mumlet noe om at jeg satt fast i noen undervannsplanter, men det trodde de ikke på, spesielt da ørreten plutselig satte i gang et brutalt utras. Heldigvis hadde gjestene dårlig tid.

Det siste jeg husker er hånda mi i vannet, et grep om nakken og at jeg fikk kastet fisken inn i buskaset. Jeg kastet meg over fisken og banket knokene mot skallen til det hele var over. Redd for min egen drapsiver, men stolt som en hane.

To-kilosmerket på vekta ble passert. 56 cm og godt over to kilo. En tørrfluerekord i Oslomarka som fortsatt står blant mine aller største.

DEN FØRSTE STORE: Jeg skjøt hånda ned i vannet, fikk tak over nakken på fisken og klemte til det hardeste jeg maktet.

OPTISK:

Fatter'n

prøvde så godt han kunne å optimalisere rekordfisken, men bildet kunne ikke lure noen.

Lars og den fototriksede storfisken

OPTISK STORING

Mine første ørretopplevelser hadde jeg i Espedalen. Fatter'n var ivrig med oteren, og det gikk knapt en dag uten at åtte våtfluer på dobbeltkrok stripet vannet i timesvis. Ørreten vi fikk var sjelden over tre hekto – en mager kontrast til kilosfiskene kompisen Knut og faren hans dro opp fra et privat vann på Hardangervidda.

Det er neppe blant mine stolteste øyeblikk som fisker, men jeg har likevel valgt å ta med den fisken jeg ba fatter'n få til å se større ut ved hjelp av et optisk triks. Jeg var 14, og ørretinteressen hadde for alvor våknet. Det var noe mytisk over denne fisken – som fikk voksne menn til å bruke all fritid på å kultivere og jage den.

Den sommeren bestemte jeg meg for å dra alene til fjells og fange en stor ørret – helst på flue. Ved det nedre Megrundstjernet, halvannen times marsj vest for Espedalsvannet, hadde jeg en plan: Lage bål, koke kaffe og fiske som en ekte fjellmann. Dagen før hadde jeg funnet en gam-

mel kaffekjele i uthuset. Selv om den knapt var brukt, så den ut som den hadde overlevd krigen. Bålet tok fyr overraskende lett. Kaffen ble derimot en tynn og bitter affære, noe erfaringen min tatt i betraktning ikke var veldig rart.

Men fisket slo til. Først noen kvartkilosørreter på spinner. Så begynte det å vake. Jeg skiftet til ABUs spesiallagde fluedupp med magnet – en finurlig liten dings som gjorde fluekasting mulig selv med lang fortom.

Allerede etter noen kast fulgte en fisk flua mi. En virvel lå lenge igjen på vannet. På tredje kast satt den. Utraset kom. Snella sang. Endelig! En halvkilosørret – personlig rekord. En livlig fighter, men fortsatt langt unna Knuts kilosørret.

I Fiskejournalen hadde jeg sett hvordan den danske fotografen Jens Ploug Hansen fikk fisken til å se enorm ut ved å holde den tett mot linsa. Vidvinkel. Liten blender. Alt i fokus.

Fatter'n gjorde sitt beste for å blåse opp fangsten. Men bildet lurte ingen ...

KJÆRESTE-FISKEN

Kari var langt fra nybegynner når det gjaldt fiske. Hun vokste opp på ei øy utenfor Stavanger, og hadde dratt opp både torsk og makrell i bøtter og spann. Men ørret? Kun to kvelder med oter i Ryfylke som 14-åring.

Om det var ekte interesse eller et sjekketriks, vet jeg fortsatt ikke, men hun lyttet usedvanlig oppmerksomt da jeg fortalte om fluefiske, klekkinger og rette bakslag. Snart snek hun seg ut på setervollen for å øve. Hun tok teknikken overraskende fort. Og da det begynte å vake på skogstjernene i september, var det på tide å la fluesnøret lande på vann.

Dette var ikke en hvilken som helst nybegynner. Valgte jeg rett sted og tid, og hvis alt klaffet, kunne det bli starten på noe jeg alltid hadde drømt om: en kjæreste med ekte fiskedilla. En som ville forstå den altoppslukende lidenskapen som preger meg store deler av året.

Holmetjern var perfekt: romantisk, mystisk og akkurat passe langt unna. Vi så vak sør for furuøya, og Kari reagerte med slik iver at fluesnøret landet med et plask. Jeg forklarte at overdreven kraft ofte skremmer fisken. Neste kast ble altfor forsiktig – snøret slo ned både foran og bak. Humøret var i ferd med å glippe.

GLEMTE Å FORTELLE OM TILSLAG: «Men hvorfor i all verden gjorde hun ikke tilslag? Hvorfor satt hun bare der og glodde uten å løfte armen?»

Jeg trakk kanoen utover og speidet etter liv. På vestsiden, der marbakken går rett ut fra sivkanten, vaket to fisker. Vi nærmet oss lydløst. Kari la et godt kast. Fisken tok – et rolig rullebak. Hun ble sittende og stirre, uten å løfte stanga.

Men hvorfor i all verden gjorde hun ikke tilslag? Hvorfor satt hun bare der og glodde uten å løfte armen? Kari ante ikke hva et tilslag var, noe jeg tok det for gitt at alle skjønte.

Stemningen dalte. Men idet hun sveivet inn, skar snøret plutselig ned under kanoen. Stanga sto i helspenn. Snella skrek, og stillheten som hadde oppstått i etterkant av vårt første munnhoggeri ble brutt.

Kari sveivet som besatt, men da fisken ikke kom nærmere og snella i «ikke virket» (jeg hadde glemt å fortelle det med slurebrems også), la hun like godt stanga ned i kanoen, tok tak i snøret med hendene og trakk fisken inn for hånd – i god kysttradisjon.

I håven sprellet en ørret på trekvart kilo. Ikke helt etter læreboka, men tatt på flue – og det var det viktigste.

På neste tur tok hun en skogsfisk på ni hekto. Også den ble tauet inn med hendene. Og smilet var like stort.

En ny fluefisker var født. Og ikke en hvilken som helst.

>>>

SLIPPER FRI: Håv & release
– etter måling og veiing.

FEM KILO PLUSS

oktober 2015 regnet det ikke en dråpe før på månedens siste dag. Ved innos og utos svømte rognsprenge hunner og kåte hannfisker rundt på overtid. Den langvarige tørken hadde gjort gytebekkene så små at de ikke klarte å komme seg opp.

Hver høst bruker jeg noen kvelder med lys og lykt i bekker og småelver jeg enten vet – eller mistenker – at ørreten gyter i. Som regel gir det resultater, men sjelden med virkelig stor fisk. Inntil året før hadde den største jeg hadde sett under gyting knapt passert kiloen.

Regnet startet kvelden 30. oktober og ga seg først et døgn senere. Jeg visste dette var kvelden. Timer etter regnets slutt sto jeg ved en elv der jeg noen dager tidligere hadde sett kraftige bølger i utløpet etter mørkets frambrudd.

Bekken hadde steget kraftig. Vannet var bemerkelsesverdig klart, og allerede på de første meterne skremte jeg to halvkilosfisker som freste oppover. Like etter så jeg en hann og en hunn nær kiloen.

Så skjedde det. Det jeg hadde lest om i bøkene til Torbjørn Tuft som gutt, og som hardbarka gytefisktittere sier skjer kanskje én gang annethvert skuddår: En ørret på minst fire kilo sto bom stille på grunt vann snaue to meter framfor meg. Den lignet en havarert tømmerstokk, og det slo meg hvor enkelt det ville vært å fange den.

Jeg hadde ikke før tenkt tanken før jeg foldet ut håven.

SVÆRING:
Vekten stoppet
på 5,45 kilo.

Hvorfor ikke prøve? Bare for å finne ut hva den veier?

Idet jeg lirket håven inn under kjempen, skjønte den at noe var galt. Den la bredsidene til, tverrvendte og var på vei nedstrøms – men en lynrask bevegelse med håven fanget den før det var for sent.

Jeg løftet håven etter vekta. Nåla stoppet på 5,45 kilo. ●

► FISKELYKKE

Da jeg fikk oppdrag å beskrive mine beste ørretopplevelser, var det en oppgave jeg trodde ville bli enkel å løse. Jeg kom umiddelbart på fem. Så kom det fem til, så begynte det å rulle på, og det så til de grader at jeg måtte sette opp noen kriterier for å velge.

De så omtrent slik ut:

1. Opplevelsen måtte være forbundet med intens tilstedeværelse som kulminerte i en forløsning, helst av det gode slaget.
2. Opplevelsen måtte ha gitt følelsen av mestring. Det være seg å ha vært på rett sted til rett tid, gjort ting riktig, eller hatt så flaks at det føltes fortjent.
3. En opplevelse jeg har sugd av eget bryst, researchet selv og ikke kjøpt meg til.
4. En opplevelse som har gjort meg dyktigere, som har lært meg noe, det være seg i valg av steder, fluer, fiskekompiser, eller hva det måtte være.

Bergans

Nyhet!

Bergans Hogna 3L Anorak

Vi har tatt det beste fra den klassiske turanorakken – og lagt til alt en jeger trenger. Hogna 3L Anorak er lydløs, værbeskyttende og full av funksjonelle detaljer. Et nyskapende jaktplagg! Legg merke til den romslige passformen og ekstra lengde bak. Her får du god bevegelsesfrihet og full beskyttelse enten du går, står eller sitter.

- Mykt og lydløst skallmateriale
- God værbeskyttelse og høy komfort
- Også tilpasset linksskyttere

Hogna 3L Jacket & Pants:

Testvinner – igjen!

Velkjente Bergans Hogna jakke og bukse, som også den nye anorakken er basert på, har vunnet Dagbladets store test av jaktdresser to år på rad.

Dagbladet –
2023 og 2024

bergans.no

KALKSJØENE ER PERLER I NATUREN

Har du noen gang kommet over et lite vatn med malerisk fargespill og gjennomlysende vann. Kanskje er det en kalksjø du har sett?

Tekst og foto: Eldar Ryan

Jeg husker første gang. Det var i et vakkert lite dalføre. 3–4 små vatn og tjern lå på rad og rekke, med frodige gran-skoglier på sidene. Og hva var dette for noe, da? Vatnet var merkelig klart og gjennomsiktig. Brungule trestammer bortover bunnen virket nærmest litt selvlysende på et vis. Et sted sto undervannsvegetasjon og vibrerte, her kom det en underjordisk vannstrøm inn. Speilingen av skogen var forbløffende.

Jeg gikk rundt og funderte, men hadde en mistanke. Tok med noen foto og viste dem til daværende kollega Gry. Svaret kom med et smil: Kalksjø. Akkurat! Dagens «aha-opp-

GJENSYN:

Kalktjern og kalkskog i Muusdalan naturreservat.

levelse» i Muusdalan, et område som senere ble naturreservat.

SPESIELL NATURTYPE OG ARTER

Kalksjøene er både dammer og tjern, samt små og noen større innsjøer. De finnes der berget er rikt på kalk. Gjerne kalkstein og marmor, eller knyttet til skjellsand på kysten. Disse bergtypene er myke og forvitrer lett.

For å defineres som kalksjø må vatnet inneholde mer enn 20 mg kalsium/l. Kalksjøene får meget spesielle arter, som tåler eller trenger kalk. Både av planter, insekter, småkrepser og muslinger. Kalksjøene

finnes over det meste av landet, men mindre på Vestlandet enn i de øvrige landsdeler. De fleste kalksjøer er små.

SKOGENS KORALLER

De har vært med oss i 400 millioner år, kransalgene, og kalles iblant for skogens koraller. De er vannplanter som lager et utvendig skall av kalk, akkurat som koraller i sjøen gjør. Og de lever bare i kalksjøer. Mange arter finnes, og en rekke av disse er på Art-databankens rødliste.

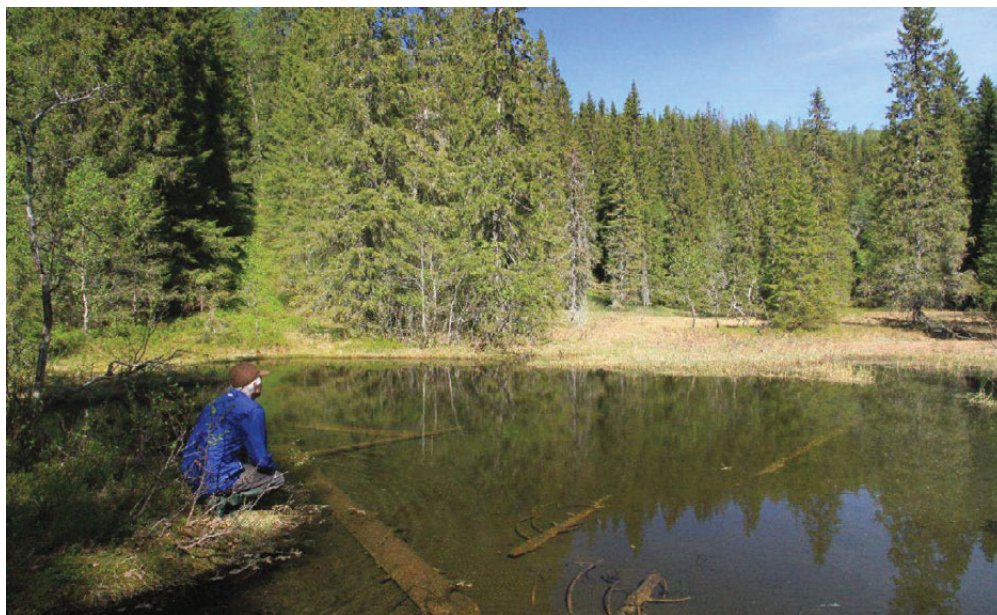
Kalksjøer med kransalger kalles gjerne for *Chara*-sjøer, hvor *Chara* er fornavnet på en av tre kransalgeslekter i Norge. Kransalgene er fra små til flere desimeter store. Arter på rødlisten er for eksempel rødkrans (EN – sterkt truet), hårpiggkrans (VU – sårbar), gråkrans (NT – nær truet).

NATURPRAKT FOR HJERTET

Som et maleri fra romantikken! Grønttjønna og Skjersjøen i Trøndelag. Spiketjern og Lille Mysutjern ved Kongsberg. Noen kalksjøer er vakre, nesten så hjertet smelter.

Kransalgene danner iblant grønne tepper på bunnen, mens utfellinger av kalk kan farge bunnen gulbrun, grå eller hvitaktig. Dersom kalksjøen er dypere, får den en blågrønn, ren farge. Så speiler landskapet seg mot fargespeilet og det gjennomsiktige vatnet.

Langs stranda kan mykt kalkberg få artige erosjonsutforminger, for eksempel med serier av «mini-jettegryter». Speilingseffekten blir gjerne

TYPISK: Grøntjønna
i Ramsås naturreservat
i Trøndelag.

► UTVALGTE NATURTYPER

«Utvalgte naturtyper» vedtas etter naturmangfoldloven, og har status som viktigere enn andre naturtyper utenfor verneområdene. Kriteriet naturtyper som er truet, er viktig for såkalte «prioriterte arter», eller har en vesentlig andel av sin utbredelse i Norge.

Alle utvalgte naturtyper skal ha en handlingsplan. Følgende naturtyper er vedtatt som utvalgte: Kalksjøer, kystlynghei, kalklindskog, hule eiker, olivinskog, slåttemark og slåttemyr, åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone. Til flere av naturtypene er det kvalitetskrav for å kunne definere lokalitet som utvalgt.

best når det er et rolig, lyst skydekke på himmelen, mens solskinn gir de skarpeste farger fra bunnen. Kalkmergel eller kalkgytje kalles gjerne utfellingslaget på bunnet av vatna.

HEIA SPIKETJERN

– Flotte kalksjøer i Kongsberg? Ja, der er vi helt enige, sier seniorrådgiver Eldfrid Engen hos Statsforvalteren (Buskerud).

– Tre verdifulle kalksjøer er vernet, og tre nye er nå i verneprosess. Av reservatene er Lille og Store Mysutjern kanskje de flotteste, og blant de nye har Spiketjern ekstremt mye kalk, sier hun.

Spiketjern har hele seks rødlistede *chara*-arter og har vært ønsket vernet av fagfolk i lengre tid.

– Her ser det ut som vi også kan få med litt skog rundt, og det er viktig for å kunne begrense avrenning til tjernet, samt at vi da også kan få med verdifull kalkskog, sier Engen.

BEKYMNING FOR KALKSJØENE

Nettopp!! For det er bekymringen for kalksjøene. De er svært utsatte hvis de får tilførsel av næringsstoffer.

– Kalksjøene våre i skog er kanskje ikke de mest utsatte, men de kan likevel bli påvirket for eksempel av avrenning fra flatehogster. Men kalksjøer i åpent kultur- og jordbrukslandskap kan være i stor fare, forteller Engen.

Flere rapporter viser da også redusert kvalitet i kalksjøer, herunder en rapport fra 2022, hvor bare 3 av 33 sjøer på Hadeland hadde god nok kvalitet. I flere sjøer er truede arter redusert og sågar forsvunnet. Også fremmede arter som vasspest er en trussel.

TRUEDE OG UTVALGTE NATURTYPER

På grunn av tilbakegang og trusler er kalksjøer definert som truet på Artsdatabankens rødliste over truede naturtyper (2018), i kategorien sårbar. Dette gjelder for «svært kalkrike pytter, dammer og små grunne innsjøer, som har mer enn 20 mg kalk/l».

Kalksjøer er også i 2011 vedtatt som såkalt «Utvalgt naturtype», etter forskrift til naturmangfoldloven. Dette gjelder for kalksjøer som inneholder minst en av sju definerte kransalger på rødliste, eller innehar andre truede kalk-krevende dyre- og plantearter. Det skal da tas særskilt hensyn for å unngå forringelse, og det er meldeplikt til kommunen for jord- og skogbrukstiltak som kan tenkes å påvirke utvalgte naturtyper. Kommunen kan da godta, stille krav eller nekte gjennomføring av tiltaket. Ved årsskiftet 2024/25 var det på det såkalte Miljøvedtaksregisteret meldt inn 84 vedtak knyttet til kalksjøer som utvalgt naturtype.

FISKETOMME SJØER

En del kalksjøer er grunne og har hverken tilløp eller avløp. Noen av disse er fisketomme.

– Fisketomme? Så bra, sier tidligere fiskeforvalter i Trøndelag, Anton Rikstad. Rikstad er en skikkelig fiskeentusiast, men har også sansen for resten av skaperverket. Fisketomme sjøer får nemlig et annerledes og et rikere artsbilde, enn sjøer hvor fisk beiter på småfaunaen.

– For eksempel er det viktig for salamander, som er truet art. Verken stor eller liten salamander går godt sammen med fisk, sier han.

For kalksjøer er det derfor ekstra viktig at fisk ikke kommer inn.

VAKKERT: Lille Mysutjern.

SKOGENS KORALLER:
Piggkrans dekker bunnen
og speiler seg i overflaten.

– Og heldigvis er fiskeutsetting nå forbudt uten tillatelse, sier Rikstad.

VERN AV KALKSJØER

Noen kalksjøer ligger i naturreservat, og ca. 25 kalksjøer i Norge er vernet i dag. De fleste har blitt med fordi det er annen viktig natur rundt dem. Det kan for eksempel være kalkskog, som har prioritet i skogvernet. Både Grønntjønna og de nevnte tjerna i Muusdalen ligger i kalkskogreservat.

Men 25 er et ganske lavt antall, og vern av kalksjøer er en mangel i naturvernet, opplyser Miljødirektoratet, da spesielt i Oppland og i de nordlige delene av landet. Kalksjøer

er derfor med i programmet om supplerende vern av naturtyper hvor det er mangler.

HANDLINGSPLANER OG TILTAK

Miljødirektoratet har utarbeidet nasjonal handlingsplan for kalksjøer og samordner regionale planer. Planene beskriver tiltak for å ta vare på kalksjøene. Blant disse er intakte kantsoner med trær langs bekker og vassdrag. Slike soner demmer opp for avrenning av næringsstoffer. Vegetasjonssoner langs elver og bekker har også beskyttelse gjennom vannressursloven og skal ikke omdisponeres.

ROMANSE: Livet lever i Prestmodammen.

Ellers setter den såkalte vannforskriften i forurensningsloven krav om god miljøtilstand for alle vannforekomster, da også kalksjøer. Forringelse av miljøtilstand av vann er etter denne forskriften forbudt, og det er krav om forbedring hvis tilstand ikke er god. Regionale vannforvaltningsplaner oppsummerer tiltak for alle vannforekomster.

PÅ UTKIKK

Så tar vi en safari for å se om vi kan oppleve noen kalksjøer som ikke er kjent fra før. Vi satser på Byafjellet i Steinkjer, som har en del solide blåfarger på geologisk kart. Det betyr kalkinnhold.

Første mål er Langvatnet. Dagen er varm, og svetten pipler mens vi tar oss innover. Vatnet ligger mellom åser og i enden av ei myr. Vi må manøvrere oss over en meandreende bekk før vi kommer til stranda. Kalksjø? Nei, vi ser ikke tegn på det akkurat her, selv om vannprøver sikkert vil gi svar. Tjernet ved Skrattåsen leverer heller ikke som forventet.

Da er det Stamvatnet som blir siste sjansen i dag. Vi klatrer ned en bratt skråning mot vatnet. Lovende – her vokser både blåveis og liljekonvall.

Begge artene er krevende planter og kan være «signalarter».

Så viser det seg at berget nede på stranda har erodert i masse småformasjoner. Kalkberg uten tvil. Og der «lyser» trestokkene gjennom vatnet. Kalksjø? Ja, det er gode sjanser for det.

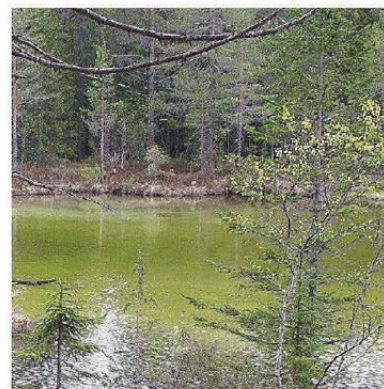
LIVET LEVER I PRESTMODAMMEN

Prestmodammen i Verdal lokker som en lett tilgjengelig perle. En liten, grunn *chara*-sjø. Gråkransen farger bunnen grønn, men vatnet er ikke veldig klart her. Fisk er satt ut et par ganger, men har heldigvis ikke slått til.

Kommunen har satt ut bord, benk og informasjonsplakat. Kalksjøen er svært viktig står det, med nesten 50 registrerte arter av virvelløse dyr. Vi setter oss ned ved bredden, fotoapparatet klart. Håper mest at salamanderen viser seg. Ulike kryp yrer fra og til. Øyenstikkerne har vårfest, og romantiske affærer florerer. En diger igle dukker opp, beveger seg sakte langs bunnen i rytmiske bevegelser, før den graver seg ned i mudret igjen. Men salamander, nei. Kanskje neste gang!

TROLIG KALKSJØ:

Trestokkene formerlig «lyser» utover i vatnet.

Anders Langangen

UT PÅ TUR

Man kan «finne» kalksjøer på flere måter. Mange vil være registrert i Miljødirektoratets naturbase. Her kan du søke på naturtyper, deretter kalksjøer eller utvalgte naturtyper. Eller du kan finne fram til kalkområder på berggrunnskart.

Dette er gjerne områder med blå farge i kartet. Søk på google får fram en rekke rapporter om kalksjøer. Det er helst de små kalksjøene som gir de mest spektakulære opplevelsene. I naturreservat må du være obs på vernebestemmelsene.

VERDENSNYHET!

e VITARA

PRIS OG AVGIFTSVINNER
FIREHJULSTREKK 2025

Elektrisk SUV med firehjulstrekk Som skapt for norske forhold

Avansert ALLGRIP-e 4x4 inkl. i prisen

Fire kjøremodus inkl. Trail-mode

412km WLTP rekkevidde

Suzuki Connect App

40/20/40 Justerbart baksete

Opptil over 500 l bagasjerom

Høy bakkeklaring

Les mer på suzuki.no

**Introduksjonspris
e VITARA ALLGRIP-e 4X4 fra kun 334.500,-**

SNOWTRAIL-UTSTYRSPAKKE INKLUDERT I PRISEN

19 tommer mørke aluminiumsfelger • 10-veis elektrisk justerbart førersete • Ambient stemningsbelysning • Adaptive frørn- og hovedlys
Ikonisk 3-point led matrix • Trådløs mobillading • Stemmestyring • INFINITY by Harman lydsystem med subwoofer • Oppvarmet ratt &
frontrute • 10.25-tommers skjerm & 10.1-tommers senter skjerm • Apple Carplay og Android Auto • 360 graders kamera

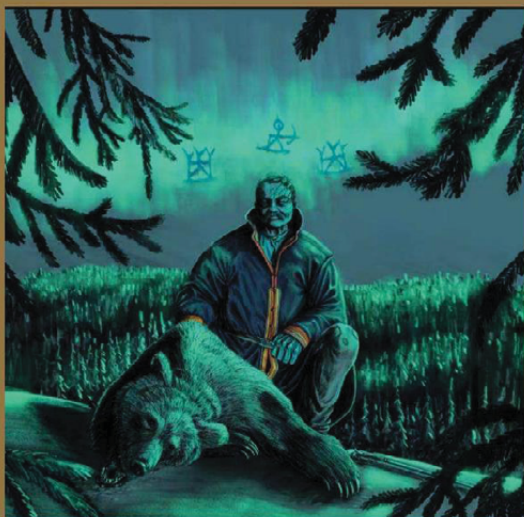

OLE ELIAS THOMASSEN

DEN KNALLHARDE BJØRNEJEGEREN

Den myteomspunne reinsamen Ole Elias Thomassen havnet i nærkamp med bjørn fire ganger – og overlevde. Dette er historien om Helgelands store bjørnejeger og hans tragiske skjebne.

OLE ELIAS THOMASSEN (1812–1895)

Helgeland Museum

Den myteomspunne reinsamen Ole Elias Thomassen havnet i nærkamp med bjørn fire ganger – og overlevde. Dette er historien om Helgelands store bjørnejeger og hans tragiske skjebne.

JAKTET: Bjørn, men også fugl og elg.

HVOR: Sør-Helgeland

FAVORITTVÅPEN: Et munnladningsgevær med flintlås som han kalte «Storin».

En høstmorgen i 1846 tar reinsamen Ol-Tomså med seg geværet og legger i vei over Jøtulfjellet i Bindal sør i Nordland. På østsiden av fjellet følger han skogen nedover mot Doggfalldalen hvor han kommer over noen ferske bjørnespor.

Bjørnejegeren i Ol-Tomså våkner. Han følger sporet og snart har han bjørnen på skuddhold. Børsla lades, og jegeren legger an. Skuddet går, men bjørnen fortsetter, om enn noe sjanglende, oppover åsryggen. Så lades børsla på ny før Ol-Tomså følger blodsporet nordover.

Litt sør for Selfjordsdalen har bjørnen gått i dekning i et høyvokst vierkratt, og i det Ol-Tomså nærmer seg, reiser den seg på bakbeina bare noen meter foran ham. Ol-Tomså er rask med å få opp geværet. Han sikter mot hjertet og trekker av, men gjennom kratt og lyng har kruttet rent ut av fengpanna, så ingenting skjer.

SILTE DØD

Dermed kommer bjørnen byksende. Den slår geværet ut av hendene på jegeren, og de havner i et basketak som det har gått gjetord om fram til

den dag i dag. Bjørnen slår kloa i bakhodet på Ol-Tomså og lager en flenge på venstre side av hodet hans slik at huden – fra nakken til pannen – blir hengende over ansiktet.

De fleste ville nok anse kampen som tapt, men Ol-Tomså trekker hodebunnen tilbake på plass, og ser at bjørnen er i ferd med å grave et hull i et myrsøkk noen meter bortenfor. Han forstår at hullet er tiltenkt ham, så nå gjelder det å handle smart. Når bjørnen har hodet vendt vekk fra ham lirker han forsiktig krutt i fengpanna, og hver gang bjørnen kaster et blikk mot ham spiller han død. Slik holder han på til kruttet er på plass.

«Nå kan du bare komme, så skal du få», skal Ol-Tomså ha sagt, før han fyrer av det endelige skuddet.

GLØGG HARDHAUS

Med blod som hele tiden må vaskes vekk fra øynene, går Ol-Tomså en mil gjennom ulendt terreng, til han kommer til gården Reppen. Der får han et godt måltid før han blir plassert i en færing og fraktet over fjorden til Gangstøa, hvor han blir plastret sammen og sendt videre til Hildrin-

*Bjørnen slår
kloa i bakhodet
på Ol-Tomså og
lager en flenge
på venstre side
av hodet hans
slik at huden –
fra nakken til
pannen – blir
hengende over
ansiktet.*

Illustrasjon: Stein K. Hjelmerud

JAKTTERRENG: I dette området i Bindal levde og jaktet Ol-Tomså.

gen. I Hildringen får postmester, og fungerende førstehjelpslege, Wilhelm Bech, stoppet blødningene, og etter et par dager blir Ol-Tomså fraktet til sykehuset på Søvik ved Alstahaug med postbåten. Det er sagt at postmester Bech syntes at Ol-Tomså var litt av en hardhaus.

Ol-Tomså ble trolig født en sommerdag i 1812 på fjellet mellom Tosen og Lomsdalen. Han fikk navnet Ole Elias Thomassen, og var sønn av Thomas (ofte kalt Stor-Thomas) og Lisbeth – en nomadisk samefamilie som holdt rein i Sør-Helgeland.

31. juli 1814 ble gutten døpt i Hattfjelldal kapell før familien gjette reinflokkene videre mot vinterbeitet. Han var tredjefødte i en søskenflokk på fem.

Foto: Merete Gamst Strandberg

Foto: Roar Berg-Hansen

Ole Elias var angivelig en gløgg gutt som lærte seg både å lese, skrive og regne i tidlig alder. Han var ofte med faren sin på markedet for å gjøre innkjøp til husholdningen, og på kveldene satt hele familien rundt bålet og hørte faren fortelle historier om bjørn og ulv.

Slik tenes interessen for jakt, og i 1831, året etter at han ble konfirmert i Vik kirke, får Ole Elias nyss om et munnladningsgevær med flintlås, som ifølge en kilde skal ha veid 5,5 kilo, til salgs på et av markedene. Da tar det ikke lang tid før Helgeland får møte han som skal bli kjent som bjørnejegeren Ol-Tomså. Jegeren feller sin første bjørn allerede samme år.

FAKTASJEKKET

Lokalt i Sør-Helgeland har Ol-Tomså blitt en legende. Mye er sagt og skrevet om den myteomspunne jegeren, og flere av historiene er blitt samlet av Peder Lande og trykt i Velfjord Bygdebok i 1971. Det er usikkert hvor mye som er sant og hvor mye som er sagn i Landes framstilling, og mange av historiene bærer preg av å være overlevert i flere ledd før de endelig nådde Landes penn.

Avdelingsleder ved Helgeland Museum avdeling Bindal, Odd Walter Bakksjø, har imidlertid gått igjen-

nom mye av materialet og faktasjekket det opp mot kirkebøker og andre historiske kilder, og dette resulterte i artikkelen «Ole Elias Thomasen – reindriftssame, bjørnejeger og legende».

MANGE SKADER

Det vi vet sikkert er at Ol-Tomså etter hvert eide en relativt stor flokk med rein, og at han felte et sted mellom 70 og 144 bjørn i løpet av sin levetid (Peder Lande hevder tallet er 109). Dette skjedde i en tid hvor myndighetene i Norge hadde bestemt at alle rovdyr skulle utryddes, og hvor rovdyrjakt nærmest ble ansett som en idrettsgren. I 1864 fikk Ol-Tomså således en utmerkelse fra «Sentralforeningen for udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug» for sin innsats i bjørnejakta, og premien var en rifle med bajonett og 100 skudd. Hans tapperhet ble også belønnet med en gullmedalje fra kong Oscar II. Den skal han ha sydd inn i kofta.

Vi vet også at Ol-Tomså ikke akkurat var en fryd å se på. Fire ganger endte han i basketak med bjørn, og dette satte sine spor på kroppen. Ansiktet hans var preget av dype kutt etter bjørneklør, og dette prøvde han visstnok å skjule ved å la håret gro slik at det dekket deler av ansiktet. >>>

«Nå kan du bare komme, så skal du få»

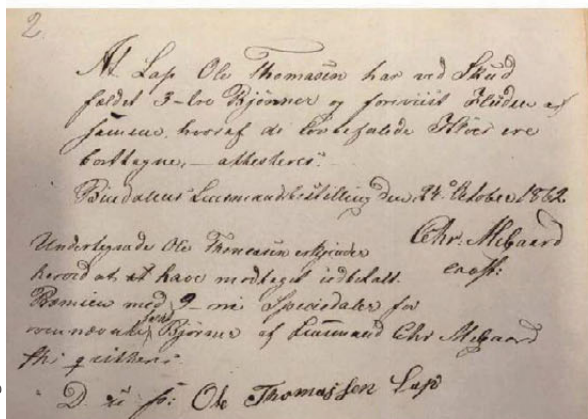
Ol-Tomså skal ha sagt dette, før han fyrer av det endelige skuddet.

OPPAKKING: Ut fra beskrivelser tyder det på at dette 140,5 cm lange og fem kilo tunge geværet er «Storin». Geværet har tidligere hatt flintlås, men er ombygd til perkusjon. Ellers ser vi Ol-Tomsås gamle krutthorn, et målebeger for krutt, en skinnpose som inneholdt pussegarn, en beholder for fenghetter, en pose for blykuler og en kuletang som ble brukt til å støpe kuler. Alt dette er i dag i privat eie.

PÅ MUSEUM: Ol-Tomsås finkalibrede bøsse er å finne på Helgeland Museums avdeling i Velfjord.

Foto: Velfjord Bygdemuseum

KVITTERINGEN FOR BJØRNENE

I forbindelse med 125-årsdagen for når Thomassen døde, delte Helgeland Museum denne kvitteringen i sosiale medier i 2020. I brevet, der han har signert selv, står det:

At Lap Ole Thomassen har ved Skud fældet 3 – tre Bjørner og forevist Huden av samme, hvoraf de lovbealede Kløer ere borttagne, – attesteres. – Bindalens Lensmandsbestilling den 24. Oktober 1862.

Chr. Melgaard

Undertegnede Ole Thomassen erkjender herved at have modtaget udbetalt Præmien med 9 – ni Speciedaler for ovennævnte fældte Bjørner af Lensmand Chr. Melgaard.

Thi quitteres

D.u.p.: Ole Thomassen Lap

PÅ LIKSTRÅ

Han døde på Ramstad gård nær Abelvær. Han hadde Nærøy og Vikna som vinterbeite i stor grad på sine eldre dager – i 1875 er han i folketellinga for Austafjord. Naustet hvor han lå på likstrå står ennå – bildet fra Helgeland museums Facebook-side. Han ble gravlagt fra Kolvereid kirke, og ligger på kirkegården der.

En gang slo en bjørn ham slik at han knakk armen, og en annen gang mistet han tommelen på venstrehånden. Den sistnevnte hendelsen skal ha gjort det vanskelig for Ol-Tomså å bruke blant annet lasso, og han skal ha skjult venstrehånden i møte med folk. Trolig er også hans utfordrende utseende grunnen til at det ikke finnes bilder av jegeren.

Flere historier i Velfjord Bygdebok handler om at Ol-Tomså var svært opptatt av kaffe, og det kan virke som om han hadde et usedvanlig behov for å holde kroppen ren; i hvert fall om vi tar tiden i betraktning. Trolig var han også en holden mann, og skal ha gjemt unna penger på flere steder hvor han og familien ferdes. Odd Walter Bakksjø mener også at Ol-Tomså nok ikke var den mest omgjengelige familiefaren, og at hans relasjon til resten av familien nok var preget av hard disiplin.

FAVORITT-BØRSA

Bakksjø refererer i sin tekst til folke-minnesamler Knut Strompdal som skriver at «Folk fortalte at Finn-Ola Tomso gav den vonde ein hanrein for å bli så god ein skyttar som han vart». Vi vet at samene hadde sine naturguder, og at de ofret til disse, så det er ikke umulig at Ol-Tomså «solgte sjela si til djevelen», som vi ville sagt i dag, for å bli en god skytter.

Av våpen vet vi at Ol-Tomså hadde minst ei finkalibret bøsse som i dag er å finne på Helgeland Museums avdeling i Velfjord. Denne skal han ha brukt som fuglebøsse, og ifølge teksten til Lande skal han ha felt 72 ryper på Eidemyren «en dag i adventen».

Det finnes også en grovkalibret bøsse i privat eie i Brønnøysund. Dette er trolig børsa som ble kalt «Storin», og som Ol-Tomså stort sett brukte som bjørnebøsse.

Lande skriver også om ei bøsse som Ol-Tomså kjøpte i Sverige, og som han noe motvillig skal ha gitt til en nevø som betaling for noen tjener. Den ligger trolig på bunnen av Kollstraumen i Bindal.

I tillegg hadde han rifla som han

fikk av «Sentralforeningen for udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug», men den ble mest sannsynlig solgt da Ol-Tomså ikke likte siktet på den.

I teksten til Peder Lande vies hunden «Must» mye oppmerksomhet. Blant annet skal Ol-Tomså har gitt «Must» æren for at han overlevde det første basketaket med bjørn en gang på 1830-tallet.

FAMILIETRAGEDIER

28. august 1843 giftet Ol-Tomså seg med Kirsten Johnsdatter i Hattfjell-dal kapell. De fikk til sammen fem barn som alle omkom under tragiske omstendigheter. I 1851 dør den førstefødte sønnen av lungebetennelse før han fyller seks år. De tre andre sønnene drukner i perioden 1864 til 1877; én går gjennom isen, én drukner i elva og den siste drukner i fjor-

den. Den sistefødte – datteren Elen – forlater gammen mens foreldrene og brødrene er og ser til reinsdyra. Dette skjer en gang mellom 1855 og 1858. Hun blir aldri funnet.

Historien skal ha det til at det var flere som var med å lete etter jenta, som skal ha vært mellom fire og seks år da skjedde. Angivelig lånte de kirkeklokka i Vassås, og ringte med den i terrenget for å få de «underjordiske» til å slippe henne fri. Ol-Tomså skal også ha oppsøkt en synsk mann i Sverige for å få vite hva som har hendt med henne, men den synske skal ha sagt at det var best om han ikke fikk vite hva som hadde skjedd.

Det verserer også en historie om et udøpt barn som skal ha blitt hengt i en komse på et tre, og ikke blitt funnet igjen, men det er trolig en vandrehistorie som også er tilskrevet flere samiske familier.

Ol-Tomså overlevde også sin kone som døde av sykdom 1. mars 1880. Ol-Tomså ble da en svært ensom mann, og så ingen annen utvei en å skaffe seg en ny kone som kunne hjelpe til med dyra og husholdet.

74 år gammel, i 1886, gifter han seg med sitt eget fadderbarn, Nelle Thomine Johannesdatter. Hun er 23 år yngre enn ham og har et uekte barn fra før av. «Jaså, e det du som ska bi kammen i mitt alderdoms hår?», skal Ol-Tomså ha sagt da han hadde Nelle på fanget under hennes dåp 50 år tidligere.

HISTORIEN LEVER VIDERE

I mars 1895 blir Ol-Tomså syk. Han befinner seg i Nærøy, og blir tatt hånd om av folket på Ramstad gård. Bjørnejegeren er da 83 år gammel, og har et sterkt ønske om å fortelle sin kone en hemmelighet. På Ramstad gård for-

SAMTIDIG: En samefamilie fra Nordland fotografert rundt 1900. Trolig var det omtrent slik familien til Ol-Tomså så ut.

står de at det trolig er snakk om hvor pengene hans ligger. De prøver å få det ut av ham, men den gamle er sta og lite villig til å si noe. 20. mars dør Ol-Tomså før Nelle rekker fram, og med ham dør også hemmeligheten.

Ol-Tomså ble begravet i en umerket grav på Kolvereid, men historien om ham og hans liv lever i beste velgående. Blant annet skrev Arvid Sveli boka «Stien til Maajeh-Tjåkka», som er basert på bjørnejegerens liv. ●

VIL DU VITE MER?

Artikkel: «Ol-Tomså – Reinssamen og bjørneskytteren» av Peder Lande publisert i «Velfjord bygdebok» – Strøm, Harald (1971, Velfjord Historielag).

Artikkel: «Ole Elias Thomassen – reindriftssame, bjørnejeger og legende» av Odd Walter Bakksjø. «Stien til Maajeh-tjokka» – Sveli, Arvid (Gyldendal Norske Forlag, 1984)

ELGFORSKER'N ERLING JOHAN SOLBERG

TRE TIÅR MED ELG – FORTSATT MANGE SPØRSMÅL

Erling Johan Solberg har forsket på elg i over 30 år, men fortsatt er det ting i elgens liv han ikke har full oversikt over.

Tekst: Tom Schandy

Foto: Tom Schandy og Erling Johan Solberg/NINA.

Altfor lenge, svarer seniorforsker Erling Johan Solberg ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) når undertegnede spør hvor lenge han har jobbet med elgforskning.

– Jeg tok hovedfag på elg i 1991. Om seksuell seleksjon hos elg – og hvordan størrelse på både kropp og gevir bidrar til reproduktiv suksess, forteller han.

Noe har skjedd med de norske elgstammene, forteller elgeeksperten.

– Vi har ikke lenger de store oksene, heller ikke de gamle og heller ikke de med store gevir, forteller han. – I løpet av 90-tallet skjøt vi masse okser, slik at det til slutt bare var igjen fire-fem-åringer.

DÅRLIG KONDISJON

I dag har vi større andel okser, men

vi sliter likevel med den generelle kondisjonen som gir utslag i mindre størrelse og gevir.

– Hvorfor er kondisjonen hos elgen dårligere i dag?

– Ja, det er jo tusenkroner-spørsmålet. Vi hadde høye elgbestander på 1990-tallet, og det førte til at det ble lite høykvalitetsmat for elgen. Hvis du er født liten, blir du også liten som voksen, forteller han.

ELGEVETERAN: Erling Johan Solberg har forsket på elg i over 30 år. Her med en radiomerket elg som er i ferd med å våkne i Stabbursdalen i Finnmark.

En annen faktor er klimaeffekten.

– I løpet av de 30 årene som har gått, har klimaet blitt varmere. Dette har effekt på beiteforhold, spesielt om våren og forsommeren. Vi vet at busker og planter er mest næringsrike under vekstfasen. Det er derfor en fordel at vekstfasen er så lang som mulig. Men høyere temperaturer fører til raskere vekst, slik at den beste næringen er tilgjengelig over kortere tid. I tillegg kommer mulige effekter av varmessress. Elgen er lite flink til å kvitte seg med overskuddsvarme og vokser dårlig når temperaturene blir høye, forklarer han.

VEGA-PROSJEKTET

Vega-prosjektet er NINAs største og lengste elgprosjekt.

– Det startet i 1992 og har altså pågått i mer enn 30 år. I 1985 kastet to elger seg i vannet på Helgelandskysten og svømte ut til øya Vega. Her ute fant de en edens hage med milde vintre og kjølige somre. Variert natur, rikelig med beiteplanter og ingen truende rovdyr, forteller han

Flere dyr svømte etter disse pionerne, kalver ble født, og bestanden vokste raskt. Frem til 1989 fikk elgen gå relativt uforstyrret på øya, men så ble det åpnet for elgjakt. Det første året ble to elger felt, og siden har det vært en gradvis økning i jaktuttaket.

VERDIFULL KUNNSKAP

Summen av tretti år med forskning på Vega har gitt opphav til mye av den kunnskapen vi i dag har om elgens økologi og forvaltning i Norge.

– Problemet med elgen er at vi må følge den over lang tid for å finne forklaringen på ulike problemstillinger. Vi har radiomerket mer enn 324 elger i denne perioden, forteller han.

Foto: Erling Meisingset.

MERKET: En stor okse med radiohalsbånd.

Foto: Ole A. Davidsen.

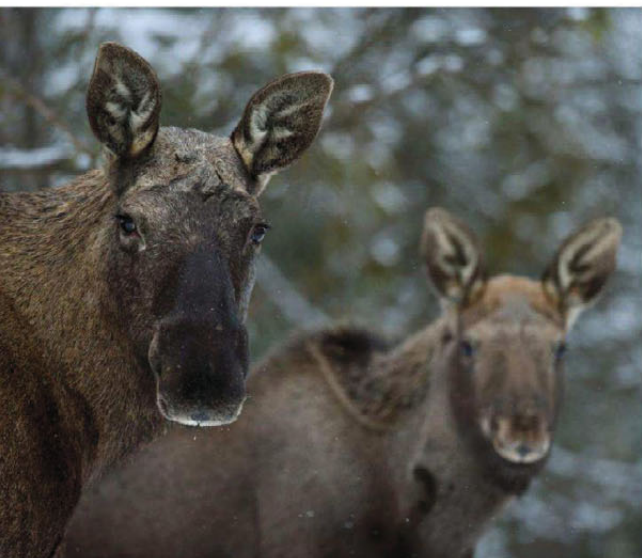

Foto: Tom Schandy.

➤ HJORTEVILTREGISTERET

Hjorteviltregisteret er en nasjonal database som ivaretar data fra jakt på hjortevilt, samt opplysninger om fallvilt av utvalgte arter. Her kan du se statistikk over blant annet tildelte og felte dyr, bestandsstørrelse og rekruttering, slaktevekter, aldersfordeling og fallvilt.

Statistikken finnes i ulike geografiske oppløsninger, fra jaktfelt til nasjonalt nivå. Den er tilgjengelig for alle. Kommune og villreinnemnd har ansvaret for at data registreres i Hjorteviltregisteret, og videre rapportering til Statistisk sentralbyrå.

Jegerne er essensielle for å følge den langsiktige tendensen i landets elgstammer. Mer enn 60 000 elgjegere blir bedt om å registrere antall, kjønn og aldersklasse for elger som felles og observeres under jakta, samt antall dager de jakter. I tillegg registrerer et stort antall jegere slaktevekten på skutte dyr, og basert på underkjeve innsendt av jegere gjøres det nøyaktige aldersanalyser av flere tusen elg hvert år.

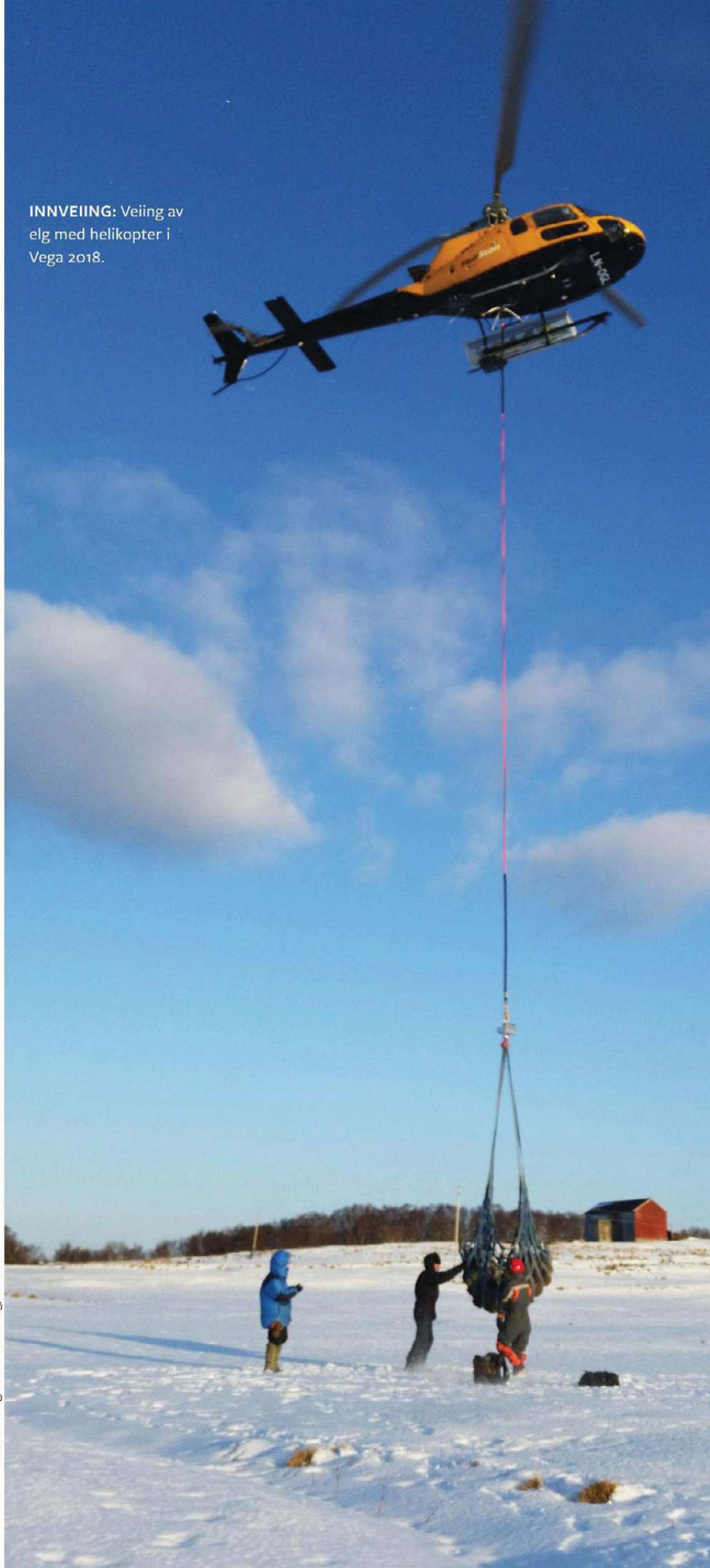
I Overvåkningsprogrammet for hjortevilt som driftes av NINA, inngår det sju spesifikke områder fra Agder i sør til Troms i nord, der elgbestandene har vært overvåket systematisk siden 1991.

Nettsider:

www.hjorteviltregisteret.no;
[www.nina.no/Naturmangfold/Hjortedyr/](http://www.nina.no/Naturmangfold/Hjortedyr/Overvåkningsprogrammet-for-hjortevilt)
 Overvåkningsprogrammet-for-hjortevilt
 Vegastudiene: <https://hdl.handle.net/11250/3109780>.
 Elgovervåking: <https://hdl.handle.net/11250/3020056>.

Foto: Erling Johan Solberg/NINA.

INNVEIING: Veiing av elg med helikopter i Vega 2018.

Nesten alle individene på øya har blitt merket, så man har fått en tilnærmet total oversikt over hele bestanden.

– Det er opptil 80 dyr før jakt – mens vinterbestanden teller 30–50 dyr, så det er en overkommelig stamme å jobbe med. Med radiomerkede dyr kan vi studere dødelighet og reproduktiv suksess – og vi kan studere beiteatferd og beitetilbud. Hvis elgen beiter for hardt på vegetasjonen, kan det ha konsekvenser flere tiår fremover. Det som skjedde for 20–30 år siden, kan således fortsatt ha betydning i dag.

EFFEKTIV

Som elgforsker blir det mindre tid ute i felt enn man kanskje tror.

– Det blir mye tid på kontoret for å skrive artikler og rapporter. Jeg personlig er ute bare én til to uker i året. Blant annet på merkeoppdrag med helikopter, forteller Solberg. – Da flyr vi inn i elgområdene på vinteren, fortrinnsvis når det er mye snø. Vi har med egen veterinær som skyter elgen med bedøvelsesmiddel. På en veldig god dag kan vi merke 10–20 dyr. Det gjelder å være effektiv, for det koster å bruke helikopter.

Når dyret er bedøvet, tar selve

FERDIG:

Veterinær Øystein Os gir elgen motgift etter bedøvelse.

ELGEFAMILIE:

Radiomerket elgku med trillinger.

undersøkelsene en halvtimes tid, før motgift settes og dyret våkner.

– Hvis dyret skal veies, må vi regne en ekstra halvtime. Da ruller vi elgen inn i et nett, som heises opp av helikopter.

NATURLIG LABORATORIUM

Da studiene på Vega ble satt i gang tidlig på 1990-tallet, var kjønnsraten i de norske elgbestandene svært skjev etter mange år med høy okseavskyting. En rådende oppfatning hadde lenge vært at kun et fåtall hanndyr var tilstrekkelig for å bedekke alle hunnene i en bestand. Men kunne

en slik praksis likevel ha utilsiktede konsekvenser?

På Vega fikk forskerne tilgang på et naturlig «laboratorium» der det var mulig å studere ulike spørsmål i kontrollerte omgivelser.

– På Vega fulgte vi en tilnærmet eksperimentell tilnærming, da vi fikk styre avskytingen helt etter eget ønske, slik at vi har kunnet studere konsekvensen av ulike avskytingsmodeller. I dag må elgforvaltningen forholde seg til mennesket som tilnærmet eneste predator, og det påvirker den genetiske sammensetningen i bestanden.

Det er stor konkurranse om elg-

Foto: Erling Johan Solberg/NINA.

kyrnes gunst, og kun en tredjedel av oksene får anledning til å bli far.

– Også blant disse var det stor variasjon i antallet avkom per okse. En okse ble far til intet mindre enn 44 kalver, forteller han.

En røslig okse med stort gevir er mer attraktiv blant elgkyrne enn uerfaren unge okser, og mye tyder på at store okser også stimulerer kua til å innlede eggøsning raskere. Følgelig blir kalvene også født tidligere. Men for å nå sitt fulle potensiale må

oksen altså først overleve flere jakt-sesonger.

OPTIMAL AVSKYTING

– *Hva er den optimale avskytingen?*

– Det kommer an på verdipremisene man legger til grunn. Hva vil vi med elgen – skal den være mest mulig domestisert og gi mest mulig kjøtt – eller vil vi at den skal være vill?

Hvis vi skal ha vill elg i framtiden, må vi være konservative på måten vi høster. De som skal dø, bør være de

PÅ JOBB:

Elgmerking i Tana, Finnmark, i 2017.

SJELDNE:

Elgokser med store gevir har blitt en sjelden vare mange steder.

samme som dør med rovdyr til stede, forklarer han.

– Vi ønsker å finne ut konsekvensene av at vi mennesker dominerer i nesten alle økosystemer. Vi ser det veldig godt i form av hvordan skjebnen til store viltarter som elg og andre hjortedyr er totalt dominert av menneskelig høsting og forvaltning. For andre arter er ikke dominansen like tydelig.

Elgjakta foregår i dag fra 25. september og helt til jul, også i elgens brunsttid.

– Vi vet ikke de fulle konsekvensene av dette. Vi har søkt om midler til å undersøke det nærmere, men har fått avslag så langt. Hvis man skal være helt sikker på å unngå brunsten, bør jaktstart utsettes til midten av oktober, men det er nok ikke så lett å få til.

ELGENS KREFTER

– *Er det spennende å være elgforsker?*

– Det var nok mer spennende før, i dag er det mer rutine. Men jeg lar meg fortsatt fascinere av elgen. Det er et vilt dyr med spennende biologi.

Han har også kjent på elgens krefter. Under en kalvesjekking fikk han et spark av elgkua i hodet.

– Da måtte jeg på sykestua og sy noen sting. Det kunne vært fatalt, men heldigvis gikk det bra, sier nestoren i norsk elgforskning. ●

Foto: Tom Schandy.

VETEN – EN PERLE I VEST

Veten er en vakker skatt som ligger ytterst på Bremangerlandet. Dette er en fjelltur for hele familien!

Kart: Norgeskart

UT MOT HAVET: Fantastisk utsikt mot Grotlesanden.

Tekst og foto: Ida Kathrine Knudtzon Eriksen

VETEN

HØYDE: 527 moh.

STED: Grotle

OMRÅDE: Bremanger

SESONG: Hele året

VARIGHET: 4 timer tur/retur

LENGDE: 8,5 km tur/retur

VANSKELIGHETSGRAD:

Middels

Atkomst: Kjør FV616 og følg skiltet vei til Grotle. Parkering ved servicebygget ved Grotlesanden, parkeringsavgift.

Turen starter like etter naustrekken, som ligger helt nord for vakre Grotlesanden. Gå gjennom en grind som markerer utmark. Stien er ikke merket, men vises tydelig i terrenget.

De første 300 høydemeterne går i jevn og bratt stigning opp fjellsiden, men stien er god og utsikten over Grotlesanden og Bremangerlandet er en god motivator. Ved Grotlesdalen flater terrenget ut. Ta av på stien som går til venstre over en bru. Her kommer det nok en bratt kneik, men etter ca. 200 høydemeter flater terrenget ut og du er på platået som tar deg mot Veten. Fortsett på slak sti i åpent terreng

STRANDSAFARI:

Bremangerlandet har noen av Norges vakreste strender, og Vetvika er en skjult liten skatt! Hit kommer du bare ved å ta bena fatt eller via sjøveien. Turen kan startes fra både Iglandsvik og Svarstad.

vestover i ca. 1,8 km før du når toppen. På toppen av Veten ble det i 2019 bygget en dagsturhytte, Vetehytta, som er et populært dagsturmål i området. Dette er ikke uten grunn. Hytten er superkose- lig og utsikten mot storhavet er nydelig. Ekstra vakker er utsikten i solnedgangen da du kan se på at sola går ned i havet.

Returen går samme vei som opp. For å gjøre turen komplett; ta en velfortjent dukkert ved Grotlesanden! ●

SLÅR KRAFTIG TILBAKE

Etter å ha kommet litt bakpå i kampen om å bli årets naturfotograf, slo Bernt Østhus kraftig tilbake i runde seks.

Tekst: Mats Ulshagen

Vegard Byrkjeland Aasen hadde tatt et solid grep om konkurransen og hadde sine tre bilder topp sju i forrige runde. I denne runden var det imidlertid en annen fotograf som leverte helt i toppen. Med ett gullbilde, og to sølv, er det Bernt Østhus – som vant konkurransen for 2023 – som har tatt ledelsen.

Illustrerende nok er det en durabelig fight som trekker fram toppkarakteren hos dommerne. Bernt har jobbet mye med jerper, og har tre ganger tidligere sett dem gyve løse på hverandre, ofte over en krangel om territorium. Ofte holder det med at de strekker hals mot hverandre, og slåssing er det sjelden har blitt dokumentert.

Denne gang traff han imidlertid blink, med perfekt lyssetting, og dommerne var enstemmig i at bildet holdt til gull.

HÅNDHOLDT I VANNSKORPA

Det var i det hele tatt mye mye fugl i toppen. Av de fem sølv-bildene var det fire bilder av fugl, mens det femte var av flaggermus. Også flaggermusbildet var signert Bernt Østhus. Bildet er fanget i Vestland fylke og viser to vannflaggermus i det de snur og flyr direkte mot kamera. For å få til dette måtte Bernt stå i elva, med vann til livet og et håndholdt kamera i vannskorpa, samt to blitzer.

Bilde nummer tre fra Bernt var av en flokk kritthvite ryer på snøfri bakgrunn, som han forteller at selv om det skaper et vakkert motiv, er det en viktig påminnelse om hvor alvorlig trussel det er med stadig mindre snøfylte vintre for rypa å gjemme seg bort.

FORTSATT KAMP

Månedens bilde var det Jonas Janss Haugli som

leverte denne gang. Et utrolig godt komponert bilde av en toppskarv i det sola er i ferd med å gå ned på Hornøya. Juryen var aldri i tvil om at dette skulle premieres med månedens bilde.

På Hornøya hadde for øvrig også Tobias Gjerde vært. Hans bilde av en lundefugl som trosser elementene ga ham et sølv, og viktige poeng i kampen om en ny Naturfoto-tittel.

I sammendraget ligger han like bak Vegard Byrkjeland Aasen og Bernt Østhus, sistnevnte viste altså muskler denne gang, men her er ingenting avgjort.

RESULTATER RUNDE 6

1	Bernt Østhus	26,10
2	Jonas Janss Haugli	22,00
3	Tobias Gjerde	21,80
4	Rolf Kjødnes	21,45
5	Vegard Byrkjeland Aasen	19,70
6	Petter Askø Næss	19,20
7	Leiv Arne Åkset	18,60
7	Odd Gravir Klykken	18,60
9	Ole Christian Martinsen	18,50
10	Jørgen Hovde	18,30

SAMMENLAGT ETTER RUNDE 6

1	Bernt Østhus	138,20
2	Vegard Byrkjeland Aasen	136,00
3	Tobias Gjerde	132,70
4	Jonas Janss Haugli	126,20
5	Ole Christian Martinsen	120,10
6	Petter Askø Næss	116,80
7	Rolf Kjødnes	116,25
8	Leiv Arne Åkset	113,50
9	Odd Gravir Klykken	103,05
10	Gunnar Haug	99,00

VÅRE SPONSORER

Premiene er like i begge klasser: Årets Naturfotograf og Årets Naturbilde.

MÅNEDENS BILDE
NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

SØLV
NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

TOPPSKARV I RAMPELYSET

JONAS JANSS HAUGLI

En toppskarv får kastet fjærene fra side til side, noe som gir den en luftig frisyre sett mot det siste lyset fra en sol på vei ned. Juryen sier om bildet at det er svært originalt og kreativt, godt gjennomført og perfekt komponert.

NIKON Z 9, 300 mm, 1/32000, f/6.3, ISO 64

SLIK DELTAR DU

All informasjon om NM i Naturfoto, inkludert regler og resultater finner du på www.nminaturfoto.no

FØLG OSS

 #nminaturfoto

 NM i Naturfoto – Fotojakta

GULL
NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

FIGHT I SOLOPPGANG

BERNT ØSTHUS

Fotografen forteller at han lenge har vært på jakt etter å dokumentere jerper som slåss, og denne gang ble det fulltreff. – Disse to naboene røk i tottene på hverandre så fjæra føyk og for sikkerhets skyld mer eller mindre rett mot sola. En magisk opplevelse jeg neppe vil kunne ha håp om å få på ny. Juryen deler fotografens entusiasme, og sier at det er et fantastisk bilde av en sjelden situasjon i et utrolig bra lys.

Canon EOS R5, 600mm, 1/1000, f/4.5, ISO 1250

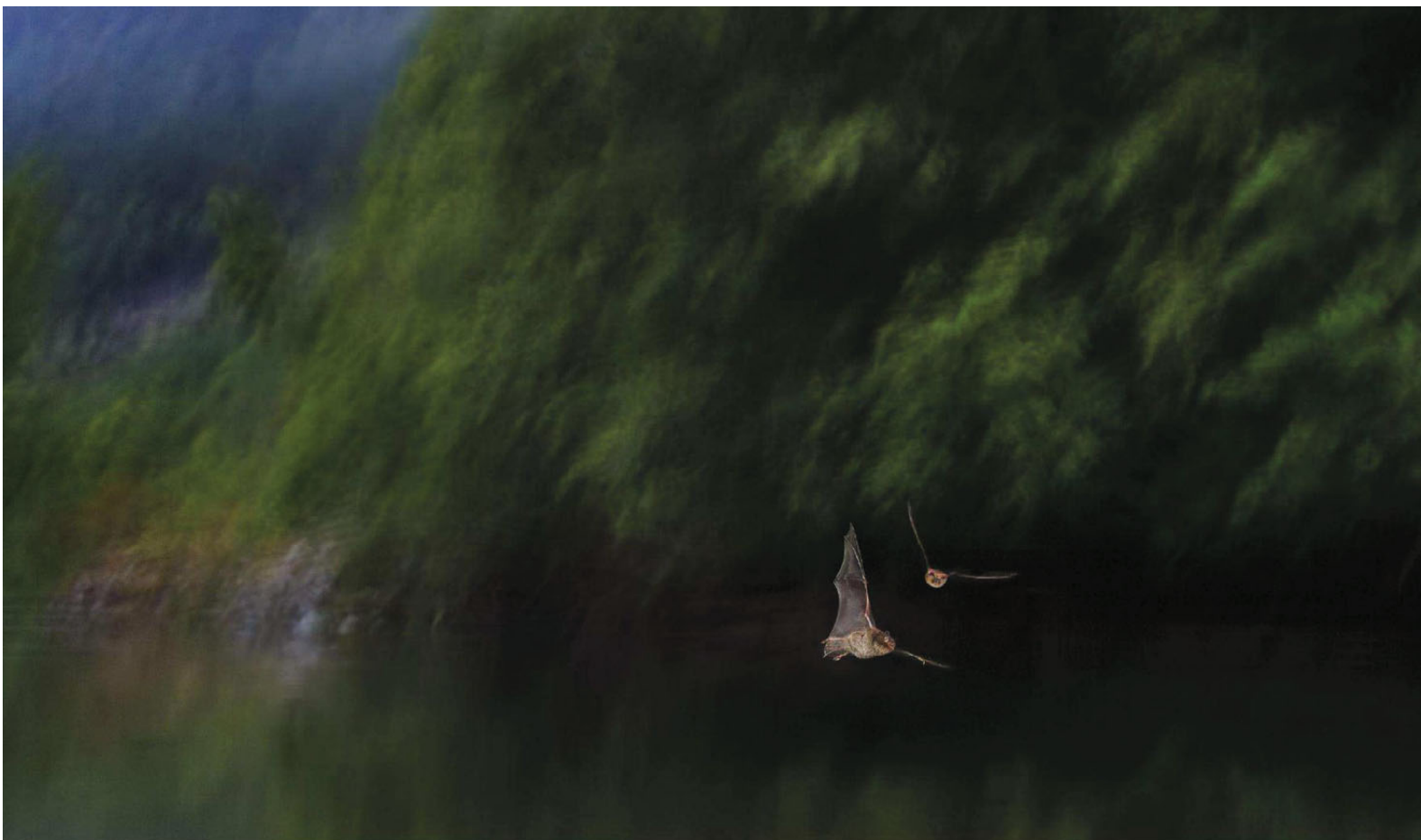
VINTERENS KRAMPETREKNING

TOBIAS GJERDE

Et grafisk, visuelt fett bilde som viser hvilke elementer lundefuglen lever i på Hornøya. – Vilt og rått, sier juryen. Fotografen selv forteller: Våren i Varanger er alt annet enn forutsigbar, og på kun fem minutter skiftet været fra knall sol til full snøstorm. Vinden tok seg opp såpass at jeg sleit med å holde balansen, mens fuglene svermet kaotisk rundt i lufta. Jeg byttet ut teleobjektivet for en 70–200mm på 70mm for å få med mest mulig av omgivelsene og få frem det ekstreme været lunden må forholde seg til.

Canon EOS R5, 70mm, 1/3200, f/8, ISO 4000

SØLV
NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

NATTLIGE JEGERE

BERNT ØSTHUS

Bildet er tatt i Vestland fylke og viser to vannflaggermus på jakt. – Dette er en fantastisk lokasjon, hvor flaggermusene bruker de mørkeste timene av døgnet i smaragdgrønne kulisser til å fange insekter på og over vannflaten, forteller fotografen. Om resultatet sier han: – Håndholdt og lang eksponeringstid skapte litt van Goghsk stemning i bildet og samtidig tegning i en bakgrunn som ellers ville vært svart.

Juryen istemmer: Godt teknisk gjennomført, fanget i øyeblikket, med en malerisk bakgrunn.

Canon EOS 5D Mark III, 70mm, 2/1, f/16, ISO 400

GJØK VS. HEIPIPLERKE

ROLF KJØDNES

Her har fotografen fanget en luftkamp fra Årdalsfjella, og juryen beskriver det hele som en morsom situasjon, som med en enda bedre komposisjon kunne ha blitt enda bedre belønnet.

Canon EOS R6m2, 600mm, 1/2000, f/5.6, ISO 2500

Hvis du har en naturopplevelse du vil dele med Villmarkslivs lesere, kan du sende tekst og bilde til Villmarksliv, v. Mats Ulshagen, 0441 Oslo eller e-post: mats.ulshagen@egmont.com

Tro og overtro

JOMFRU MARIAS FØDSEL

Jomfru Maria skal ha blitt født 8. september, og dagen ble gjerne kalt Marimesse og Morsmesse. I moderne tid kaller vi dagen festen til jomfru Marias fødsel. Var det godt vær på denne dagen ville det bli en fin høst. Primstavmerket er gjerne ei saks, ei sauesaks eller en kroneblomst etter et tre. På denne dagen kom det gjerne en kort varmeperiode, som ble kalt morsmessevarmen. På denne dagen samlet svalene seg for å fly sydoover, og sauene skulle klippes.

Kilde: «Hva dagene vet» av Sverre Østen, Orion Forlag

Wikimedia

JOMFRU MARIA: På hennes fødselsdag flyr svalene sydoover og sauene skal klippes.

REGNBUER PÅ VANNET

Øyvind Stranna Larsen

IKKE UVANLIG: Regnbuer på vannet kan ha mange årsaker.

Har regnbuen falt ned? På forsommeren kan vi av og til oppleve regnbuens farger på skogsvann. Mange lurer nok på hva i all verden dette kan være. Fargene oppstår når store mengder pollen fra trærne omkring legger seg på vannoverflaten. Pollenet brytes etter hvert ned, og da dannes de flotte fargene. Regnbuer på vannet oppstår også når sollys brytes og reflekteres i vanndråper eller vannoverflaten. Dette fenomenet kan for eksempel sees i forbindelse med regnbyger, tåke, eller til og med fra vannsprut.

Månedens skrøne

Svenske-vitser

Tre svensker fikk øye på et spor i skogen.

– Jeg tror det er et bjørnespor, sa den første.

– Jeg tror det er et ulvespor, sa den andre.

Den tredje rakk ikke å si noe før alle tre ble overkjørt av toget.

To svenske fiskere var ute i en båt. Det ble hull i båten og vannet fosset inn.

– Ingen fare. Vi lager bare et hull til slik at vannet kan renne ut, sa den smarteste av dem.

HELGE

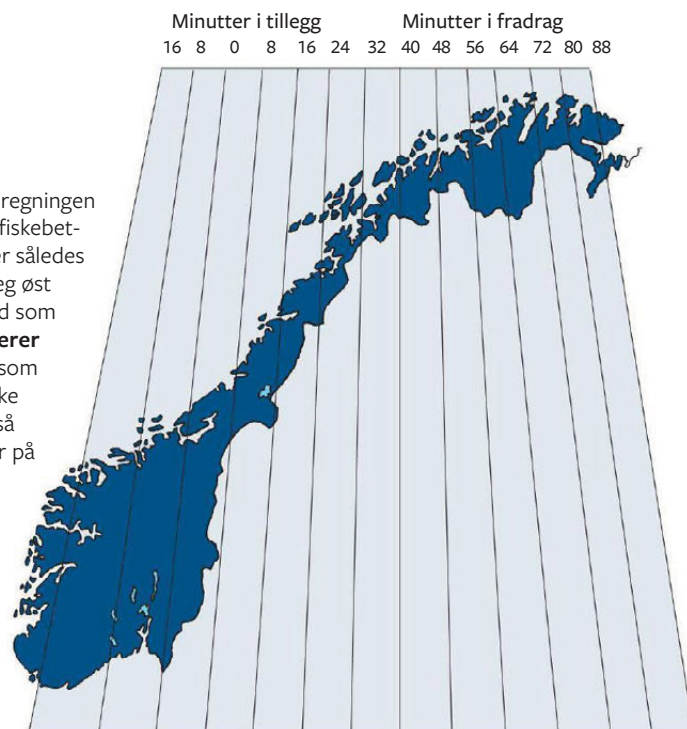

BETT-TIDENE

UTGANGSPUNKTET for beregningen av Villmarkslivs nøkkeltider for fiskebettet har vært i Trondheim. Det er således viktig at fiskere som befinner seg øst eller vest for samme lengdegrad som går gjennom Trondheim, **regulerer nøkkeltidene** i henhold til det som er oppgitt på kartet. Skal du fiske f.eks. i Kristiansand, blir det altså nødvendig å legge til 8 minutter på de oppgitte nøkkeltidene.

OMVENDT: Fisker du i Kirkenesområdet, er det nødvendig å trekke fra 80 minutter på de fastsatte nøkkeltidene. Med andre ord: I Kirkenes begynner fiskebettet før de oppgitte tidene for Trondheim.

Super LAKSEBETT i september 2025

Tiden i norsk sommertid (to timer e. GRW)

Dato	Fra kl.	Til kl.	Fra kl.	til kl.
1.	09.57	14.38		
2.	09.10	12.35	18.41	21.54
3.	10.00	13.24	19.28	22.21
4.	10.43	14.07	20.10	22.17
5.	11.23	14.46	20.49	22.12
6.	11.59	13.44	19.03	22.07
7.	10.37	14.18	19.37	22.03
8.	11.10	14.12	16.56	18.30
9.	06.20	09.38		
10.	07.04	10.23		
11.	07.53	11.12		
12.	08.50	12.10		
13.	07.00	11.44		
14.	08.16	13.01		
15.	09.35	14.19		
16.	08.59	12.25	18.33	21.24
17.	09.56	13.21	19.26	21.20
18.	10.43	14.07	20.11	21.16
19.	11.23	14.46		
20.	11.58	13.42	19.01	21.08
21.	10.32	13.33	16.15	17.48
22.	07.55	10.58		
23.	08.23	11.27		
24.	06.27	09.43		
25.	07.00	10.17		
26.	07.37	10.55		
27.	08.21	11.40		
28.	06.20	11.02		
29.	07.26	12.10		
30.	08.42	13.26		

Super ØRRETBETT i september 2025

Tiden i norsk sommertid (to timer e. GRW)

Dato	Fra kl.	Til kl.
1.	19.55	22.31
2.	20.02	22.26
3.	19.59	22.21
4.	19.47	22.17
5.	19.23	22.12
6.	18.54	22.07
7.	18.21	22.03
8.	16.10	18.50
9.	07.26	12.02
10.	08.17	12.15
11.	10.06	13.27
12.	13.26	16.11
13.	16.57	19.07
14.	20.27	21.33
15.	19.19	21.28
16.	18.05	21.24
17.	16.44	21.20
18.	16.16	21.16
19.	16.47	21.12
20.	17.14	21.08
21.	15.17	17.47
22.	05.54	10.29
23.	06.14	10.37
24.	06.37	10.46
25.	07.03	10.59
26.	08.43	12.38
27.	11.24	15.24
28.	14.17	18.24
29.	17.26	20.34
30.	19.21	20.31

Sum av bettintervaller i sept. = 5,5 døgn = 18,4%.
Bettintervallenes midlere lengde = 3,15 timer.

Sum av bettintervaller i sept. = 4,1 døgn = 13,8%.
Bettintervallenes midlere lengde = 3,32 timer.

TIPS OSS!

Har du tips om en god reportasje om jakt, fiske eller friluftsliv?

Send en mail til:
mats.ulshagen@egmont.com

Illustrasjon: Dall-E 3/Chat GTP

Av og til kan en kommentar brenne seg inn i hukommelsen for evig og alltid. Som på turen til Flensmarka, der denne historien utspant seg.

JEG ER INGEN storfisker, men jeg fisket mye snørrgjørs (hork er det korrekte navnet), laue, mort, brasme, abbor og gjedde i Leira som liten pjokk. Dessuten var jeg fast leser av Napp og Nytt.

Etter hvert ble det flotte turer på Hardangervidda med opphavet.

De siste 15 årene har høstturen til Flensmarka med barndomsvennene vært årets høydepunkt. Da sitter praten og lommelerkene løst! Så var det den gangen vi gikk på hver vår side av et av de større vannene. Bittet var dårlig, men været nydelig, så jeg satte fra meg stanga inntil en furulegg og plasserte bakenden på en fjellrabb for å nyte stillheten, utsikten og bare kjenne på roen. Ja, så fristet det med «en lille» som danskene sier.

DET SÅ «NABOEN», som kastet ut duppen, la fra seg stanga i lyngen og gikk de 30 meterne bort til meg for å holde meg med

selskap. Han har aldri vært vond å be, den gutten!

Ikke før hadde vi byttelånt lommelerker, før duppen til naboen forsvant under vann. Mer bekymringsfullt var det at stanga fulgte etter! I løpet av sekunder befant hele sulamitten seg langt unna såkalt armlengdes avstand. Naboen var for lengst på vei til åstedet i lange klyv.

Selv rasket jeg tak i min egen stang, som jo sto lent inntil en furulegg, uten å legge merke til den vesle kvisten som stakk ut. Snapp! Lyden av et snøre som røk var ikke til å ta feil av.

NABOEN STO RÅDVILL der stanga hans en gang hadde ligget. Den gamle Cardinal 77-snella kunne skimtes under vann langt der ute. Det glimret i godt brukt fiskeutstyr under vannskorpen. Den opplagte løsnin-gen så ut til å være et lite fristende bad, og naboen var i ferd med forberedelsene ...

MED LETT SKJELVENDE hender fikk jeg knytt på sluken med en real kjerringknote, og gjort meg klar for et kast på 10, kanskje 15 meter. Nå gjaldt det å treffe blink! Sviss! Lyden av snøret som fyker av haspelsnella. Plopp! Lyden da sluken treffer vannskorpa. Alt så bra ut. Nå var det om å gjøre å være tålmodig og la sluken synke nok til at den fikk tak i naboenes utstyr før jeg sveivet inn.

DET BLE FAST fisk i første forsøk, eller mer presist: stang, snøre, snelle og fisk!

– Får du den inn, er det din fisk, sa naboen. Etter noen hektiske sekunder lå det en ørret på pene 800 gram i lyngen. Litt skjelvende på hendene ble lommelerkene tatt fram nok en gang.

PÅ DEN ANDRE siden av vannet sto de andre gutta. Såpass langt unna at de skjøn-te at noe hadde skjedd. At vi hadde fått fisk, var opplagt, men hvorfor alt spektaklet?

Tilbake ved lavvoen var det en oppskjørtet duo som fortalte med talende fak-ter hva som hadde skjedd. Og det var da kommentaren falt fra en av de tørrvittige gutta:

– Snakk om stang inn!

I SALG
26.
SEPTEMBER

NESTE UTGAVE

10/2025

Et Nordlands-eventyr

DRØMMETUR FRA RØKLAND TIL MAJAVATN

Lakseforskning

VILLAKSENS FRAMTID

Vinterforberedelser

NATUREN IKLER SEG HØSTFARGENE

Historien om Altavassdraget

LA ELVA LEVE

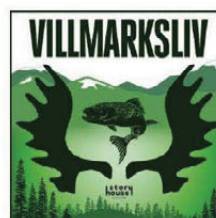

Lenge til neste utgave?

Les **Villmarksliv**
digitalt i Flipp

- ✓ Les hele bladet digitalt
- ✓ Tilgang til tidligere utgaver
- ✓ Uten ekstra kostnad for abonnenter

www.flipp.no/start

HØR PODKASTEN
VILLMARKSLIV

Hver uke på
podkasten
Villmarksliv.no

Bli abonnent på bladkiosken.no og søk etter Villmarksliv

RETURADRESSE:
ART AS
POSTBOKS 209
2021 SKEDSMOKORSET

SLIK FANGER DU FISK

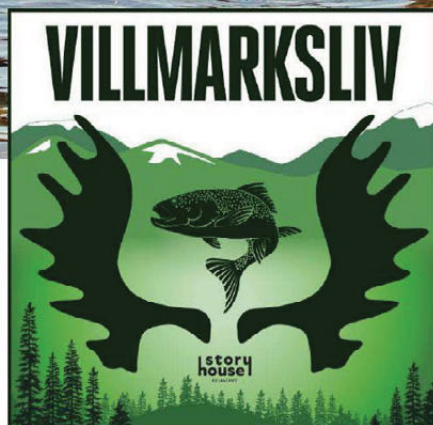
SLUKER, SENER OG
KASTETEKNIKK

Podkast

Hvordan kaster man lenger, hva slags sluker velger du, og hva er sene i multifilament? Dag Kjelsaas forklarer og gir sine beste tips.

Skann QR-koden
for å lytte til
episoden

Hør de nyeste
episodene her!

www.podkastenvillmarksliv.no

En podkast fra:

Villmarksliv

Jakt

FISKE